

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií – Hispanistika



Bakalářská práce

Španělská adjektiva klasifikačně relační odvozená ze substantiv
Spanish relational adjectives derived from nouns

Lucie Jarůšková

Praha 2020

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Krinková, Ph.D.

Poděkování

Děkuji své vedoucí práce PhDr. Zuzaně Krinkové, Ph.D., za pomoc s výběrem výzkumu jazykového jevu, také za podnětné rady a vstřícnost během konzultací.

Lucie Jarůšková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12.5.2020

.....
Lucie Jarůšková

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na oblast klasifikačně relačních adjektiv odvozených ze substantiv a porovnání španělského a českého jazyka. Relační adjektiva ve španělštině jsou většinou převzata z latiny a objevují se hlavně v odborných textech nebo v knižním významu. Běžný mluvčí v mluveném projevu preferuje předložkovou vazbu se substantivem. Cílem práce je zjistit rozdíl v užívání desubstantivních adjektiv a předložkové vazby se substantivem, vymežit sémantické kontexty jejich užívání, porovnat je s adjektivy kvalitativními a ověřit jejich překlad do češtiny. Praktický výzkum je založen na práci s korpusem, pomocí kterého se analyzují vybraná česká adjektiva a jejich španělské významové ekvivalenty. Výzkum si klade za cíl přispět k lepšímu pochopení rozdílů ve vyjádření relačního adjektiva mezi oběma jazyky.

Klíčová slova: španělština, adjektiva, klasifikačně relační adjektiva, desubstantivní adjektiva, latinismy, španělská klasifikace adjektiv

Abstract

This thesis is dedicated to the area of relational adjectives derived from nouns and the comparison between Czech and Spanish language. The relational adjectives in Spanish are mainly derived from Latin and appear in the specialized texts or in the literary texts as figurative sense. Common speaker prefers using prepositional phrase with a noun. The thesis aim is to investigate the difference in the use of desubstantive adjectives and prepositional phrase, define their semantic contexts, compare to the use of qualifying adjectives and verify the Czech translation. The practical part is based on the work with corpus, the analysis of choosen Czech adjectives and their semantic equivalentents in Spanish. The research may contribute to the better understanding of difference in the expressing of relative adjectives in both languages.

Key words: Spanish, adjectives, relational adjectives, adjectives derived from nouns, Latinisms, Spanish classification of adjectives

Obsah

Úvod	7
1. Formální popis a vlastnosti adjektiv	8
1.1. Adjektiva ve španělském jazyce	8
1.2. Adjektiva v českém jazyce	11
2. Klasifikace adjektiv	14
2.1. Klasifikace první: kvalitativní a relační adjektiva	14
2.1.1. Adjektiva kvalitativní	14
2.1.2. Adjektiva relační	15
2.2. Klasifikace druhá: explikativní/nerestriktivní a specifikativní/restriktivní adjektiva ...	18
2.3. Shrnutí klasifikace adjektiv	20
2.4. Klasifikace adjektiv v českém jazyce	21
3. Adjektiva klasifikačně relační	22
3.1. Slovo tvorba	23
3.1.1. Desubstantivizace	23
3.1.2. Latinismy	24
3.2. Syntaktické a sémantické vlastnosti	27
3.3. Klasifikačně relační adjektiva v českém jazyce	30
3.4. Lexikálně-sémantické třídy	33
4. Výběr korpusu	37
5. Výběr adjektiv a metodika	39
6. Analýza vybraných adjektiv	41
6.1. Vybraná adjektiva z názvu osob	41
6.2. Vybraná adjektiva z názvu zvířat a potravin	48
6.3. Vybraná adjektiva z názvu částí těla, lékařská terminologie	53
6.4. Vybraná adjektiva z názvu materiálů, technika	58
6.5. Vybraná adjektiva z umění a společenských věd	64
6.6. Vybraná adjektiva ze zeměpisných údajů	70
6.7. Vybraná adjektiva z názvu abstraktních jevů	75
Závěr	79
Resumé	81
Resumen en español	82
Seznam bibliografie	83

Seznam zkratek

anat. = anatomie

astron. = astronomie

atd. = a tak dále

bibl. = bible

biol. = biologie

ekon. = ekonomie

geol. = geologie

hist. = historie

hovor. = hovorově

chem. = chemie

kol. aut. = kolektiv autorů

med. = medicína

miner. = mineralogie

mytol. = mytologie

náb. = náboženství

např. = například

přel. = přeložil(a)

přen. = přeneseně

příp. = případně

psych. = psychologie

tech. = technika

tj. = to jest

tzv. = takzvaně, takzvané

vyd. = vydání

Úvod

Relační adjektiva jsou rozsáhlou lingvistickou oblastí, díky které mluvčí dokážou přiřadit k podstatným jménům relaci k jiné entitě, a modifikovat tak jejich kontext. Slouží pro objektivní popsání mimojazykové reality, dokážou popsat vztahy mezi entitami a porozumět lépe kontextu. Do dnešní doby vyšlo již mnoho španělských i českých studií ohledně definice a klasifikace adjektiv, ať už ve formě oficiálních příruček a manuálů, nebo specifických lingvistických publikací. Teorie klasifikace, zpočátku poměrně stručná, se rozvíjela, a aktuálně dokáže rozeznat relační adjektiva od těch kvalitativních na základě jasných pravidel či charakteristik. Zároveň v rámci vývoje jazyka relační adjektivum získalo v některých konkrétních konstrukcích přenesený význam, a stalo se tak adjektivem kvalitativním. Jedním z hlavních bodů pro tuto práci je, že čeština je na relační adjektiva velmi bohatá, zatímco ve španělštině se daná relace dá vyjádřit i pomocí předložkové vazby *de + substantivum*, která je v běžné řeči frekventovanější. Pokud se relační adjektiva ve španělštině vyskytují, pocházejí převážně z latiny a objevují se hlavně knižně nebo v odborném kontextu. Proto se jako španělský ekvivalent k českému relačnímu adjektivu na prvním místě objeví hlavně předložková vazba s daným substantivem.

Tato práce má sloužit jako teoretický základ a praktický výzkum zaměřený na klasifikačně relační adjektiva odvozená ze jmen ve španělském a českém jazyce. V prvních kapitolách nabízí stručný úvod k definici a klasifikaci adjektiv, poté se zaměřuje i na slovtvorbu a historický vývoj adjektiv, ve kterém sehrála velkou roli právě zmíněná latina, flektivní jazyk, ze kterého vznikla španělština, již bez deklinací, a ovlivnila tak frekventovanost relačních adjektiv v tomto jazyku. Práce se také pokusí vymezit další dělení relačních adjektiv, ať už na základě funkce, které vzniklo ve studiích předešlých lingvistů, anebo vlastní náčrt dělení do lexikálních skupin.

Výzkum v korpusu má za cíl najít překladové ekvivalenty vybraných českých relačních adjektiv, vymezit jejich kontext a zkoumat i příklady, kde se relační adjektivum přeneslo do kvalitativního obsahu. Tento výzkum slouží i pro lepší pochopení rozdílů mezi oběma jazyky v oblasti relačních adjektiv.

1. Formální popis a vlastnosti adjektiv

1.1. Adjektiva ve španělském jazyce

Adjektiva neboli přídavná jména jsou slovním druhem, který se běžně vyskytuje jak ve španělském, tak českém jazyce. Španělské příručky (Llorach, 1994: 78) adjektiva definují jako rozvíjející člen (*el adyacente*) podstatného jména, jenž rozvíjí a přidává mu určitou vlastnost nebo pojmenování, čímž ho modifikují. Slouží také pro diferenciaci stejných podstatných jmen, jež náleží do stejné třídy, ale která se liší ve specifických vlastnostech (např. *la mujer rubia = la mujer morena x světlovlasá žena = tmavovlasá žena*).

Ve větě se adjektiva běžně vyskytují společně se svým řídicím členem. Nicméně mimo to mohou zastávat funkci atributu a jsou nominální součástí verbo-nominálního přívlastku, tudíž se pak vyskytují samostatně – *El barrio viejo conserva faroles. x El barrio es viejo*.

Jak uvádí Mluvnice současné španělštiny (Čermák, Zavadil, 2010: 186-187), hlavní syntaktická funkce adjektiv je přívlastek shodný. Mohou se ale vyskytovat také jako konvertovaná adverbia ve tvaru bezpříznakového maskulina se syntaktickou funkcí příslovečného určení, např. *trabajar duro* nebo *hablar alto*. Další situace nastává, když se pojí se slovesy stavovými či bez předmětu, ve španělštině se pak určují jako adjektivní doplněk, naopak v českém překladu se využije adverbium, např.: *Le dijo enojada. = Řekla mu rozzlobeně*.

Adjektiva mají jak význam lexikální, tak i gramatický (Llorach, 1994: 78-80). Stejně jako v případě podstatných jmen, tak i přídavná jména v sobě analogicky ukrývají morfémy čísla a rodu. Fungují zde dvě opozice – jednotné/množné číslo a ženský/mužský rod. Nicméně referenční význam je jiný. Zatímco u substantiv se celkově mění daná reference užitím jiného čísla či rodu – např. *perro* znamená *samec*, *perra* *samička* a *perros* je skupina více členů dané třídy zvířat – u adjektiv se reálná vlastnost nemění. Obměny přídavného jména *inquieto*, *inquieta*, *inquietos* budou vždy ukazovat stejnou kvalitativní referenci v reálném světě. Variace čísla a rodu u adjektiv se mění na základě závislostního vztahu na řídicím členu, který se nazývá konkordance. Tento jev dokazuje, že morfémy v případě adjektiv neobsahují žádnou novou informaci v promluvě. Jsou pouhými funkčními ukazateli vztahu shody mezi adjektivem a substantivem. Nicméně díky tomu v některých případech osvětlují rod a číslo podstatného jména, pokud nejsou explicitně vyjádřeny. V příkladu *crisis aguda* nám adjektivum *aguda* prozrazuje, že slovo *crisis* je podstatné jméno rodu ženského, čísla jednotného, ačkoliv to není z tvaru *crisis* předem jasné.

Opozice mužského a ženského rodu se odlišují podobně jako v případě podstatných jmen. Nejčastější je změna koncovek *-o* → *-a*. V některých případech signifiant mužského rodu neobsahuje charakteristickou koncovku, ale v ženském rodě se již koncovka *-a* vyskytuje. U jiných adjektiv má zase mužský rod koncovku *-e*, která se v opozici nahradí koncovkou *-a* (Tabulka 1.1.).

<i>alto</i>	<i>alta</i>
<i>inglés</i>	<i>inglesa</i>
<i>guapote</i>	<i>guapota</i>

Tabulka 1.1. Opozice mužského a ženského rodu.

Ve španělštině ale existují slova, která se nevyznačují generickou variací. Většinou oba dva tvary končí na koncovku *-e*, *-í*, *-ú*, *-l* nebo *-s*. Jsou také případy s koncovkou *-a* jak pro ženský, tak mužský rod (Tabulka 1.2.).

<i>verde</i>	<i>verde</i>
<i>israelí</i>	<i>israelí</i>
<i>hindú</i>	<i>hindú</i>
<i>celular</i>	<i>celular</i>
<i>gris</i>	<i>gris</i>
<i>homicida</i>	<i>homicida</i>

Tabulka 1.2. Opozice mužského a ženského rodu – slova bez generické variace.

U určitých adjektiv dochází ke krácení tvaru mužského rodu v závislosti na pozici vzhledem k podstatnému jménu. Často užívané slovo *bueno* se zkátí na *buen*, když předchází substantivu – *buen día*, ale *un día bueno*.

Stejně tak i antonymum *mal* – *malo*. Podobně se chovají i řadové číslovky ve funkci adjektiva (*primer* – *primero*, *tercer* – *tercero*). U adjektiv *malo* a *bueno* zkrácení nastává i v případě jmen ženského rodu (*en mal hora*). Adjektivum *santo* se zkracuje na *san* u určitých jmen (*San Pablo*, *San Marcos*). Nicméně u jmen začínajících na písmeno *t* nebo *d* změna nenastane (*Santo Domingo*, *Santo Tomás*). U přídavného jména *grande* je změna obdobná, na zkráceninu *gran* (*gran ocasión*). Pokud se ve spojení vyskytuje i kvalifikátor *más*, krácení se nekoná (*la más grande ocasión*). Stejný případ nastává i v kombinaci s dalším adjektivem (*grande y glorioso suceso*).

Pro vytvoření opozice čísla jsou nastavená jasná pravidla; pokud přídavné jméno končí na samohlásku, pro množné číslo se přidá koncovka *-s*, pokud končí na souhlásku, přidá se *-es*. Existuje pár ojedinělých případů, kdy je tvar stejný jak pro jednotné, tak množné číslo.

V hovorové řeči vznikly expresivní a odvozená adjektiva, která mají také jednotný tvar, a navíc se používají zároveň jako podstatná jména, např. *viejales*, *rubiales* (Tabulka 1.3.).

<i>breve</i>	<i>breves</i>
<i>fiel</i>	<i>fieles</i>
<i>isósceles</i>	<i>isoscéles</i>
<i>viejales</i>	<i>viejales</i>

Tabulka 1.3. Opozice jednotného a množného čísla.

1.2. Adjektiva v českém jazyce

Česká mluvnice (Kovaříková, 2010: 196) charakterizuje základní funkci adjektiva podobně jako ta španělská. Jedná se o větné členy, které rozvíjejí vlastnosti substancí (osob, zvířat a věcí). Jsou to plnovýznamová slova, která v české syntaxi mohou plnit roli shodného přívlastku, jmenné části přísudku a doplňku. Hlavním rozdílem od španělštiny je ten, že jsou to slova ohebná – dají se skloňovat podle vzorů. Kromě rodu a čísla se tak určuje i pád. Mluvnické kategorie přídavného jména jsou shodné s podstatným jménem, které rozvíjí. Vztah se nazývá mluvnická shoda, kongruence.

V české gramatice se rozlišuje číslo jednotné a množné, u rodu pak mužský životný, mužský neživotný, ženský a střední. Klasifikují se tři druhy skloňování, podle toho pak i tvary adjektiv – dlouhé neboli složené, krátké (jmenné), které jsou založené na substantivním skloňování, a smíšené pro přívlastňovací adjektiva.

Publikace České mluvnice (Kovaříková, 2010: 197-205) nezakládá svůj výzkum jen na předešlých lingvistických studiích, ale také na korpusovém a statistickém výzkumu. Složené skloňování je nejfrekventovanější a obsahuje dva typy adjektiv: tvrdá přídavná jména podle vzoru *mladý* a měkká přídavná jména podle vzoru *jarní*. Do první skupiny patří hlavně neodvozená neboli původní adjektiva (s výjimkami, jako např. *cizí*), např. *dlouhý*, *levný*, a odvozeniny, např. *dřevěný*. Objevují se zde i adjektiva jako *hajný*, *nemocná* a další, která jsou tzv. adjektiva substantivizovaná, a zeměpisná či osobní jména – *Nováková*, *Jablónné*. Koncovky pro nominativ singuláru jsou: *-ý/-ej* pro mužský životní i neživotný, *-á* pro ženský, *-é/-ý* pro střední rod. Plurál: *-í/-ý* pro mužský životný, *-é/-ý* pro mužský neživotný, *-é/-ý* pro ženský, *-á/-ý* pro střední. Zajímavou skutečností je, že na základě tvarů lze rozlišit, jestli se jedná o psaný nebo mluvený projev (*Tabulka 1.4.*).

mužský životný	mužský neživotný	ženský	střední
<i>mladý/mladej</i>	<i>mladý/mladej</i>	<i>mladá</i>	<i>mladé/mladý</i>
<i>mladí/mladý</i>	<i>mladé/mladý</i>	<i>mladé/mladý</i>	<i>mladá/mladý</i>

Tabulka 1.4. Tvrdé skloňování přídavných jmen v českém jazyce.

Ve skupině měkkých přídavných jmen převažují nepůvodní, odvozená adjektiva, včetně všech adjektiv odvozených z přechodníků, jako *nesoucí*, *slyšící*, ze jmen zvířat, např. *lvi*, *tygří*, dále substantivizovaná adjektiva jako *účetní*, *domácí*. Některá neodvozená adjektiva se zde také objevují, ale v menším počtu, např. *ryzí* nebo *cizí*. Významnou skutečností je, že všechny tvary adjektiv ve stupňování, tj. komparativní a superlativní, jsou měkká adjektiva, i přesto, že většina

tvary v 1. stupni jsou adjektiva tvrdá. Koncovka pro singulár i plurál je ve všech rodech stejná, *-i* (Tabulka 1.5.).

mužský životný	mužský neživotný	ženský	střední
<i>jarní</i>			

Tabulka 1.5. Měkké skloňování přídavných jmen v českém jazyce.

Jmenné či krátké tvary zastupuje asi 60 adjektiv s tvrdým typem skloňování, ve většině se jedná o adjektiva původní, např. *schopna, rád, dlužen*. Rozvíjí podstatná jména, která označují živé osoby, kromě neutrálních tvarů jako *nutno, možno*. (Tabulka 1.6.) Jejich syntaktická funkce je většinou jmenná část verbonominálního přísudku, a jsou tak ve vztahu se slovesem *být*. Pro vyjádření existence slouží v češtině právě toto jedno sloveso, zatímco ve španělštině existují dva tvary *ser, estar*, která vyjadřují sémantický význam ekvivalentního českého slovesa *být* a zároveň mohou zastávat funkci verbální části verbonominálního přísudku. Ve španělštině se dá rozlišit adjektivum kvalitativní a relační vzhledem k tomu, jestli se poji právě se slovesem *estar*, nebo *ser*.¹ Téměř ke každému adjektivu se dá nalézt tvar dlouhý, kromě nejčastějšího jmenného adjektiva *rád*. Tvary krátké a dlouhé mají mnohdy pouze formální vztah, protože sémantický význam se již odlišil – *hodný x být hoden*.

mužský životný	mužský neživotný	ženský	střední
<i>schopen</i>	-	<i>schopna</i>	<i>schopno</i>
<i>schopni</i>	-	<i>schopny</i>	<i>schopna</i>

Tabulka 1.6. Jmenné tvary v českém jazyce.

Smíšené skloňování funguje pouze pro přivlastňovací přídavná jména, protože obsahují koncovky složeného skloňování a částečně koncovky jmenného skloňování. Sémanticky vyjadřují konkrétní, individuální přivlastňování (*maminčina kniha*) na rozdíl od adjektiv složených, která vyjadřují druhové přivlastňování (*mateřská láska, autorské právo*). Tato složená adjektiva s významem druhového přivlastňování se proto sémanticky budou řadit do adjektiv relačních či posesivních. Syntaktická struktura někdy zabraňuje použití přivlastňovacího adjektiva, pokud je např. řídicí jméno jinak, dále rozvinuto nebo je v množném čísle – *ženina vůle x vůle jeho ženy, souhlas pánů*. Ze jmen končící na *-ice* nelze vytvořit adekvátní přivlastňovací adjektivum, proto se používá genitiv přivlastňovací – *dům sestřenice*.

¹ Více o této skutečnosti v kapitole 3.2. Syntaktické a sémantické vlastnosti adjektiv klasifikačně relačních.

Z přivlastňovacích genitivů se vývojem jazyka vytvořilo mnoho relačních adjektiv, která vyjadřují již zmíněné druhové přivlastňování.²

Na závěr ještě zmínka o nesklonných přídavných jménech, která se v češtině také objevují. Jedná se o slova přejatá, např. *khaki, lila, nóbl, extra*. Vyskytují se hlavně v mluveném projevu. Morfologicky i syntakticky by se dala přirovnat ke španělským adjektivům, která nemění tvar při změně rodu nebo množného čísla, např. *isósceles*, hovorové tvary *viejales, rubiales*.

² V latině se stejně jako v češtině slova skloňovala, jedná se o flektivní jazyk. Pro vyjádření relace nějaké substance k jiné se používal právě genitiv, např. *amor Dei*. Více o tomto jevu v části 3.1.2 Latinismy v kapitole o slootovorbě klasifikačně relačních adjektiv.

2. Klasifikace adjektiv

Jak již bylo popsáno výše, morfémy přídavného jména se obvykle shodují v čísle a rodě s morfémy podstatného jména na základě shody. Oba dva slovní druhy patří do jmenných slovních druhů (jak v češtině napovídá jejich název), přičemž substantivum klasifikuje reálné skutečnosti, na které poukazuje přímým referenčním vztahem k danému objektu, zatímco adjektivum tuto funkci vykonává prostřednictvím substantiva, které rozvíjí, a může tak selektovat jeho různé podtřídy. Na základě adjektivní funkce, tj. jakým způsobem rozděluje dané substance, které modifikuje, rozlišujeme typy adjektiv (Llorach, 1994: 82-83).

2.1. Klasifikace první: kvalitativní a relační adjektiva

Ve starších publikacích je rozdělení poměrně striktní. Např. Llorach (1994: 82-83) rozděluje adjektiva pouze na kvalitativní (*calificativos*) a determinanční (*determinativos*), do které zařazuje také relační (*relativos*). Základní kritérium pro selekci je opozice kvalita, nebo determinace; založené na různých funkcionálních, referenčních či sémantických rolích. Jinými slovy, adjektivum, které rozšiřuje význam daného substantiva, tak činí prostřednictvím kvality, nebo determinace. Jak determinační, tak kvalitativní funkce ohraničují rozšíření hlavního obsahu daného objektu, čemuž se říká aplikovatelnost reference. Rozdíl nespočívá v gramatice, ale v oblastech různých realit. Kvalitativní adjektivum *blanco* leží v oblasti barvy, determinant *aquel* patří do oblasti situace. V obou dvou případech se objekt vymezuje, mluvčí tak vylučuje ostatní členy dané (pod)třídy. Pokud řekne „*paño blanco*“, nemyslí černý, nebo červený hadr, ale jednoduše bílý. Stejně tak „*aquel paño*“, není *ese*, nebo *este*. Hlavní rozdíl popsanych typů adjektiv je oblast, kterou vyjadřují, a ta se může pokládat buď za kvalitativní, nebo determinační.

V novější publikaci Mluvnice současné španělštiny (Čermák, Zavadil, 2010: 177-178) je klasifikace detailnější a více větvená. Toto větvení je postaveno na základě významu (obsahu) adjektiva.

2.1.1. Adjektiva kvalitativní

Adjektiva kvalitativní používá mluvčí na principu bezprostředního poznání daného jevu, uvažuje o něm, hodnotí ho a zaujímá k němu subjektivní postoj. Adjektiva v této skupině mají konkrétní soubor sémantických, gramatických a slovtvorných příznaků, z nichž nemusí být všechna přítomna u jednoho specifického, nýbrž díky nim se považují za nejoperabilnější

adjektiva, tzn. jsou schopna největšího počtu slovtvorných a gramatických operací. Mezi takové operace patří:

1. stupňování na komparativy a superlativy,
2. tvoření tvaru superlativu absolutního,
3. synonymické a antonymické řady; *bonito – bello – hermoso* a *bello – feo*,
4. odvozování jiných adjektiv s modifikací významu (afektivním, intenzitním, negativním) – např. tvoření záporu, zdrobnělin; *joven – jovencito*, *prudente – imprudente*,
5. odvozování substantivního pojmenování stejné vlastnosti – substantivní deadjektivizace s abstraktním významem; *rápido – rápidez*,
6. podobně odvozování adverbnií; *fácil – fácilmente*,
7. odvozování deadjektivních stavových sloves; *caliente – calentarse*,
8. spojování s adverbii míry; *muy – bastante – poco simpático*.

Podle pojetí významu daného jevu, i v souvislosti schopnosti provádět výše popsané operace, jsou kvalitativní adjektiva dělena dále na kvalifikační a relačně kvalitativní. První skupina je považována za čistě kvalitativní, a přídavná jména tak popisují jev přímo. Jsou maximálně operabilní a ve většině nejsou odvozená, kromě těch, co vznikly z jiných, čistě kvalitativních adjektiv a modifikují jejich význam (*rojizo*, *impuro*, *purísimo*). Mají většinou operabilitu zredukovanou oproti adjektivům, ze kterých vznikly (*grande – grandote*).

Relačně kvalitativní jsou adjektiva odvozená, jejich forma dává do souvislosti základní slovo, ze kterého jsou odvozena. Jejich význam je zároveň prvkem vztahu k jevu, který pojmenovává základní slovo, proto se jim také říká desubstantivní adjektiva. Škála intenzity dané vlastnosti není pevná, proto je možné stupňování. Význam se většinou dá definovat jako „mající něco“ (*hombre valeroso = hombre, que posee valentía*, dále *país atrasado, cuento interesante*) a „podobající se něčemu“ (*plataforma circular = plataforma, que se parece a círculo*). Existují také substantivní kvaziadjektiva, stojící mezi relačně kvalitativními adjektivy a substantivy (*abrigo marrón, color salmón, problema clave*).

Autoři zmiňují další dělení kvalitativních adjektiv, a to na základě objektivnosti – adjektiva kvalitativní deskriptivní (absolutní a objektivní význam – *blanco, negro*) a adjektiva kvalitativní hodnotící (*bueno, malo*).

2.1.2. Adjektiva relační

Jak uvádí Mluvnice současné španělštiny (Čermák, Zavadil, 2010: 177-178), u těchto adjektiv zastávají důležitou roli jevy v mimojazykové realitě; adjektiva relační totiž popisují

vlastnost substance, která vyplývá ze vztahu k právě nějakému jevu mimo jazyk. Může to být souvislost s jiným jevem, činností, okolností nebo i s celým komplexem více jevů. U těchto vztahů nemůžeme určit míru intenzity, tudíž se tato adjektiva nemohou stupňovat ani kvantifikovat (ve spojení s měrovým příslovečným určením). Dochází také k omezení slovotvorné operability ve srovnání s kvalitativními adjektivy. Vyjadřovací způsob daného vztahu selektuje adjektiva klasifikačně relační a obecně relační.

Adjektiva klasifikačně relační vznikají přímým odvozením převážně z podstatných jmen, ale také ze sloves nebo adverbii, jež popisují určitý jev. Pak tento jev spojují do vztahu s určitou substancí. Např. *costumbre andaluza*, *biólogo marino*, *sueldo mensual*, *vida cotidiana*. Tato třída adjektiv, jejich tvoření či původ, porovnání s českým jazykem a využití, bude popsána později a detailněji v kapitole a v praktické části korpusového výzkumu, jelikož se jedná o hlavní výzkumný bod této práce.

Významnou skutečností je nejednoznačnost klasifikace u nějakých adjektiv. Nazývají se, jak uvádí Mluvnice současné španělštiny (Čermák, Zavadil, 2010: 179), tzv. *polysémickými adjektivními lexémy*, a mohou být jak relační, tak kvalitativní, čímž se i mění jejich význam – resp. se pak jedná o význam přenesený. Pro porovnání např. adjektivum *teatral* (Tabulka 2.1.).

<i>un autor teatral</i> = divadelní autor	<i>un tono teatral</i> = divadelní, teatrální tón
adj. klasifikačně relační nemůže se stupňovat	adj. relačně kvalitativní může se stupňovat

Tabulka 2.1. Polysémické adjektivní lexémy.

A adjektivum *infantil* a *mortal* (Tabulka 2.2.).

<i>un círculo infantil</i> = dětský kruh	<i>una idea infantil</i> = dětinský nápad
<i>un ser mortal</i> = smrtelná bytost	<i>un odio mortal</i> = smrtelná nenávisť
adj. klasifikačně relační nemůže se stupňovat	adj. relačně kvalitativní může se stupňovat

Tabulka 2.2. Polysémické adjektivní lexémy II.

Adjektiva obecně relační, druhý typ relačních adjektiv, se zakládají na stupni obecnosti vztahu. Neurčují pouze vlastnost, ale i sám vztah dané substance zpodobněný v zobecněné formě – ve vztahu k jiným substancím na obecné rovině, a který se navíc prezentuje jako vlastnost dané substance. Dochází k procesu konkretizace obecného významu substantiv a jejich zařazování do souvislostí. Tyto adjektiva se proto podobají adjektivním zájmenům, s nimiž někdy tvoří vztah synonymie nebo antonymie. Stejně jako adjektiva klasifikačně relační se nemohou stupňovat ani se nemůže určit jejich intenzita, nicméně většinou nejsou odvozená. Svým významem dovytváří kontext dané substance. Také u nich platí, že některá mohou v jiném

kontextu figurovat jako kvalitativní. Významnou skutečností je, že ve většině stojí před podstatným jménem, výjimkou je např. adjektivum *juntos*, v některých případech *semejante*. Příklady těchto adjektiv: *cierto* (blízko k zájmenu *alguno*), *demás*, *determinado*, *diferente*, *diverso*, *igual*, *juntos*, *solo*, *último*, *vario*, *semejante*, *otro*, *similar*, *nuevo* (ve významu další).

Autoři dále uvádějí, že existuje v jiných publikacích i další rozlišení sémantických tříd adjektiv. Vymezuje se např. třída determinačních, konkretizačních adjektiv (predeterminantů), které se ale v dnešní době uvádějí jako jiné slovní druhy – členy (*el*) a zájmena (*mi*, *tu*, *ese*, *aque*, *qué*, *cuyo* atd.). Jak bylo popsáno výše, starší autor Llorach tuto třídu uvádí jako jednu ze dvou hlavních tříd, a staví ji do kontrastní pozice vůči adjektivům, která popisují kvalitu. Dále jsou adjektiva kvantitativní, měrová, která popisují počet číselným buď způsobem (*dos*, *mil*), nebo neurčitým (*muchos*, *pocos*), ty se považují za číslovky, protože sdílejí specifický význam se substantivy jako je *un millón*, *dos tercios*. Autoři komentují nejednotnost kritérií pro selekci adjektiv, který způsobuje, že některé lexémy se nedají univerzálně a objektivně klasifikovat, a závisí spíše na konvenci nebo subjektivním pohledu lingvistů. Zmiňují také polyfunkčnost adjektiva a jeho citlivost vůči kontextu. Rozhodovací faktory proto jsou mnohdy postoje mluvčího, situační okolnosti a podobně. Následkem je často to, že v jedné situaci adjektivum působí jako relační a v jiné zase jako kvalitativní, jak již bylo řečeno.

2.2. Klasifikace druhá: explikativní/nerestriktivní a specifikativní/restriktivní adjektiva

Druhá klasifikace, kterou uvádí autor starší publikace (Llorach, 1994: 81-82), se zakládá spíše na syntaktickém, pozičním kritériu, které záleží mnohdy více na významové intenci mluvčího, než na objektivních pravidlech. Podle Lloracha jsou adjektiva explikativní (*explicativos*), jinak řečeno deskriptivní (*descriptivos*), a adjektiva specifikativní (*especificativos*). Do prvního typu patří adjektiva, která stojí v antepozici vůči podstatnému jménu (*adjetivos epítetos*), zatímco specifikativní adjektiva jsou v postpozici. Antepozice evokuje realitu daného substantiva, objektu, např. *la blanca nieve*, nerozlišuje podtřídy sněhu, sníh je prostě bílý, popisuje jeho vlastnost – dalo by se také říci „*la nieve con su blancura*“ Naopak postpozice vyznačuje specifikaci, která vymezuje referenci objektu. Např. *la pared blanca* popisuje realitu v opozičním vztahu k dalším možnostem, jako je černá, červená, modrá zed'. Mluvčí vybral konkrétní podtřídu objektu *pared* (Tabulka 2.3.).

la blanca nieve	la pared blanca
<i>inherentní vlastnost</i>	<i>referenční situace</i>

Tabulka 2.3. Inherentní a adherentní vlastnost.

Ve španělském jazyce vznikly určité kombinace substantiv a adjektiv, které se upevnily a mají určitý význam, navíc se chovají jako kompoziční substantiva. Např. složeniny *fuego falto*, *alta mar*, *libre albedrío*. Pokud by se v tomto případě změnilo pořadí slov, modifikoval by se celkový význam. V některých spojeních se ustálilo určité pořadí, které se používá více – *buena suerte*, *rara vez*, *alta frecuencia*, ale *onda larga*. Např. u *la mera intención* opačné pořadí prakticky vymizelo.

V některých případech pozice radikálně mění význam denotace adjektiva. Např. u slov *triste a pobre* – *el triste funcionario* (*humilde*) oproti *el funcionario triste* (*apenado*) a *la pobre mujer* (*desdichada*) oproti *la mujer pobre* (*necesitada*).

V případě syntaktického vztahu přívlastků v postupné determinaci nezáleží, jestli je více adjektiv či jiných slovních druhů v postpozici nebo antepozici (Čermák, Zavadil, 2010: 444-445). Pokud nejsou oddělené čárkami, považují se vždy jako syntakticky rovnocenné v postupné determinaci (Tabulka 2.4.).

postupná determinace v antepozici	<i>mi querida media naranja</i>
postupná determinace v postpozici	<i>la producción literaria checa</i>

Tabulka 2.4. Druhy determinací.

Ve španělské gramatice existuje i rozdělení restriktivní (*restrictivo*) a nerestriktivní (*no restrictivo*), která se používají paralelně s termíny specifikační a explikační (Demonte, 1999: 146). Příklad: *la mujer tímida x la tímida mujer*.

V prvním případě použití adjektiva vymezuje z entity objektu *žena* podtřídu žen, které jsou tiché, stydlivé, a dochází zde k restrikci. Ve druhém případě k restrikci nedochází, pouze se vyjadřuje již známá vlastnost celé, aktuální skupiny žen (v daném kontextu). Tento rozdíl je zásadní v syntaktickém rozboru, kde se objevuje věta přívlastková. Jedná se o proces, kdy adjektivum buď popisuje vlastnost, která je již přirozeně daná v entitě, anebo modifikuje danou entitu tak, že ji přidává vlastnost, která se vyrozumí až z kontextu – stejně jako je tomu v definici u specifikačních a explikačních adjektiv.

To má pak za následek to, že se přívlastková věta odděluje (nerestriktivní/explikační), anebo příp. neodděluje (restriktivní/specifikační) čárkou (Čermák, Zavadil, 2019: 170-179).

2.3. Shrnutí klasifikace adjektiv

Jak bylo popsáno výše, klasifikace starších a moderních autorů se liší, a postupem času se stávala rozvětvenější a detailnější. Klasifikaci adjektiv shrnula dopodrobna ve své práci Malá (2015: 50-51), která zkoumala více lingvistických autorů i směrů. Na základní bázi zaznamenala tato rozdělení a typické autory:

- „1. *calificativos – determinativos* (Navas, Llorach)
2. *restrictivos – no restrictivos* (Rojo, Lago)
3. *especificativos – explicativos* (Barradas de Tovar)
4. *calificativos – relacionales* (Bartoš, Bosque)“

Dále komentuje, že rozdělení starších autorů (např. již zmíněného Lloracha), není dostatečné, protože, jak uvedl autor Bartoš (1978), opozici kvality – determinace nelze míchat. Kvalita patří do sémantické roviny, zatímco determinace do syntaktické. Rozebírání všech klasifikací a lingvistů by bylo velmi rozsáhlé, proto je v této práci obsaženo rozdělení v porovnání Lloracha a novější Mluvnice současné španělštiny.

V současné chvíli je používáno rozdělení kvalitativní oproti relačním, pokud se zkoumá sémantický význam. Pokud se adjektiva dělí z pohledu syntaktické a kontextové analýzy, pracuje se s pojmy specifikační oproti explikačním či restriktivní oproti nereskriktivním.

2.4. Klasifikace adjektiv v českém jazyce

U sémantického rozdělení na základě obsahu a příznaku je klasifikace v českém jazyce obdobná. Mluvnice češtiny 2 (Komárek, 1986: 67-70) nejdříve charakterizuje příznaky, která mohou adjektiva vyjadřovat:

„Příznaky vyjadřované adjektivy mohou být

1) vlastnosti substančně pojatých jevů

2) vztahy k nějaké substanci, ději, stavu nebo okolnosti, projevující se slootovorně.“

Dále uvádí, že typ příznaku z většiny odpovídá morfologii daného adjektiva; do první skupiny se řadí primární (neodvozená), do druhé sekundární (odvozená). Sémantická klasifikace na základě obsahu dělí adjektiva na kvalitativní (jakostní) a relační (vztahová). Kvalitativní adjektiva se pak dále mohou dělit na deskriptivní a hodnotící. Někteří autoři vyčleňují posesivní, přivlastňovací adjektiva.

Pokud se na adjektiva pohlíží z pohledu syntaxe a pragmatiky, tak jako je tomu ve španělštině u specifikačních a explikačních adjektiv, čeština používá podobné termíny – adjektiva s významem určujícím a adjektiva s významem vysvětlujícím. U restriktivního a nerestriktivního rozdělení se v českém jazyce ekvivalentně objevuje výraz přívlastek volný či těsný, ve většině se jedná o postpozici vůči podstatnému jménu. Rozdíl mezi přívlastkem volným a těsným rozhoduje to, jestli přívlastková věta bude oddělena čárkou.

3. Adjektiva klasifikačně relační

Jak již bylo popsáno výše, tato adjektiva spojují určité jevy, ze kterých jsou odvozená, s nějakou substancí a vytváří mezi nimi vztah (relaci). Na základě této skutečnosti vznikají přímým odvozením ze substantiv, sloves, adverbii, ale také ze syntaktických složenin (*Tabulka 3.1.*).

desubstantiva	<i>biólogo marino, gramática chomskyana</i>
deverbativa	<i>aparato portátil, expresión correspondiente</i>
deadverbia	<i>parque cercano, rueda delantera</i>
ze složenin	<i>organización internacional, problema sociopolítico</i>

Tabulka 3.1. Odvození relačních adjektiv.

Český jazyk je na relační adjektiva bohatý, což je nápadný rozdíl od jazyka španělského. Pokud se zde relační adjektiva vyskytují, jsou latinského původu a spíše se vyskytují v knižním nebo odborném jazyce. V mluveném jazyce převažuje vyjádření vztahu předložkou *de* (*de oro, de leche*). Latinismy se používají také ve spisovném jazyce, ale s přeneseným významem (*amor ardiente*). Velké množství relačních adjektiv se ve španělštině utvořit nedá nebo se běžně nepoužívá, nicméně v českém jazyce protějšek existuje v hojném užití (*de madera = dřevěný*). (Čermák, Zavadil, 2010: 178)

3.1. Slovo tvorba

V kapitole o slovo tvorbě španělských relačních adjektiv jsou komentovány dva jevy – desubstantivizace a vliv latiny.

3.1.1. Desubstantivizace

Relační adjektiva jsou vždy tzv. *sufijales* (tvoří se připojením přípony) a odvozená od jmen (Demonte, 1999: 154-157). Přípon pro tento proces odvozování je ve španělštině mnoho, např. *-al/-ar, -ario, -ano, -ico, -ivo, -ista, -esco, -il* a tak dále. RAE dokumentuje, že jich pro adjektivní tvoření ze substantiv existuje více než šedesát. Většina z nich se také užívají pro slovo tvorbu kvalitativních adjektiv – *nación + -al → nacional*.

Příklady přídavných jmen vytvořených z uvedených přípon viz *Tabulka 3.2*.

-al	<i>feria nacional, médico rural</i>
-ar	<i>problema pulmonar, paisaje lunar</i>
-ario	<i>zona portuaria, claustro universitario</i>
-ano	<i>revolución copernicana, canto gregoriano</i>
-ico	<i>educación pública, filosofía analítica</i>
-ivo	<i>acto delictivo, problema auditivo</i>
-ista	<i>ideología marxista, dictadura franquista</i>
-esco	<i>poesía juglaresca, arte plateresco</i>
-il	<i>producción textil, derecho mercantil</i>

Tabulka 3.2. Přípony pro odvozování španělských přídavných jmen.

Některé přípony jsou přímo typické pro odvozování relačních přídavných jmen, např. přípona *-al*, která v sobě skrývá význam „relativo a“, nebo *-(i)ano* pro tvoření adjektiv z určitých jmen osob (tzv. *adjetivos deonomásticos*). Demonte komentuje, že speciálně adjektiva s příponou *-al* jsou citlivá na přenesený význam, kdy se z relačního adjektiva stane adjektivum kvalitativní. V kapitole 2.1.2 této práce již byla tato skutečnost zmíněna a byl uveden příklad s *infantil a teatral*, v publikaci Zavadila a Čermáka (2010: 178) je používán výraz *polysémické adjektivní lexémy*. Demonte v kapitole o odvozování uvádí příklad *maternal*, který se dnes využívá více jako kvalitativní adjektivum – *persona maternal*. Nicméně v argentinské španělštině existuje spojení *amparo maternal* ve smyslu instituce pro děti bez domova. Naopak ve smyslu „de la madre“ se ve Španělsku používá spíše *materno* – *herencia materna*. Moderní adjektivní doplet *policial-policiano* je obdobný. *Policial* má význam kvalitativní, ve smyslu *brutal* – *un estado tan policial como el alemán*. Přirozená interpretace *policiano* vyjadřuje vztah k policii (*cine policiano*), nicméně u tohoto přídavného jména byl zaznamenán vývoj, kdy se také používalo jako kvalitativní adjektivum (*estado policiano*).

Významnou skutečností jsou u relačních adjektiv předpony, ať už prepoziční (*pre-*) a adverbialní (*pre-*, *anti-*) povahy nebo řeckého či latinského původu (*neo-*, *paleo-*). Příklady: *la batalla pre-electoral*, *el período post-democrático*, *la corriente neoliberal*. Tyto předpony totiž ne vždy modifikují význam adjektiva, jehož morfologickou strukturu rozvíjejí, ale tvoří nový význam ze spojení z rozvíjeného podstatného jména a dané předpony. Např. výraz *batalla pre-electoral* nereferuje k „něčemu před volebnímu“, nýbrž přímo k bitvě, která se stala nebo stane před volbami. Předpona proto tvoří sémantické spojení se substantivem, má sémantický význam (narozdíl od přípon, které slouží jen pro morfologické rozlišení substantiva a adjektiva). Výraz *partido anticomunista* neznámá doslovně „něco proti komunistovi/komunistickému“, ale vyjadřuje politickou stranu, která se staví proti komunismu.

3.1.2. Latinismy

Jak píše Seradilla Castaño (2009: 201-220) ve své lingvistické práci, kde se zabývá relačními adjektivy z diachronního pohledu, výše zmíněná slovo tvorba adjektiv pochází z období, kdy se kastilština formovala z latinského jazyka. Tento proces přidávání přípon ke jménům se v latině fungoval, a kastilština ho také přijala. V latinském jazyce bylo běžné připojovat dvě jména k sobě, přičemž druhé jméno bylo v genitivu a vyjadřovalo relaci nebo přivlastňování, čímž modifikovalo to první, např. *amor Dei*, *urbs Romae*. Postupem času ve staré kastilštině probíhalo odstraňování pádů, a relace se tak vyjadřovala pomocí předložky *de*. Nicméně existují důkazy, že již ve starším latinském jazyce existovaly relační adjektiva odvozená ze jmen, která plně nahrazovala relaci vyjádřenou příslušným genitivem jména.

Tyto adjektivní použití (*usos adjetivales*) se v klasické latině dají nalézt hlavně u pojmenování božstev nebo důležitých osobností; *sacerdos Ueneria* – ne *sacerdos Ueneris*. Dále např. u pojmenování sociálního nebo rodinného statusu; *lar familiaris* místo *lar familiae* (ve smyslu *patrimonio familiar*). Relační adjektivum tak plní totožnou sémantickou funkci jako genitiv. Již zmíněná *urbs Romae* má stejný význam jako *urbs castellana*. Obdobně *pak amor Dei* může být vyjádřena jako *amor divino*. Zánik přípon pro flexi (skloňování) spustilo proces vnořování odvozovacích morfémů do jmen a dalo za vznik adjektivům.

V některých případech se např. přípona *-al* vnořila do adjektiva již odvozeného ze jména, a vzniklo ještě další adjektivum. Příklady těchto případů viz *Tabulka 3.3*.

<i>cielo</i>	<i>celestes</i>	<i>celestial</i>
<i>divus</i>	<i>divino</i>	<i>divinal</i>
<i>homo</i>	<i>humano</i>	<i>humanal</i>
<i>mundus</i>	<i>mundano</i>	<i>mundanal</i>

Tabulka 3.3. Adjektiva ze stejného latinského kořene.

Některá přídavná jména již vznikla v samostatné latině viz Tabulka 3.4.

<i>ageno</i>	<i>alienus</i>
<i>angélico</i>	<i>angelicus</i>
<i>añal</i>	<i>annalis</i>
<i>cristiano</i>	<i>cristianus</i>
<i>infernal</i>	<i>infernalis</i>
<i>marino</i>	<i>marinus</i>
<i>matrimonial</i>	<i>matrimonialis</i>
<i>municipal</i>	<i>municipalis</i>
<i>natural</i>	<i>naturalis</i>
<i>público</i>	<i>publicus</i>
<i>real</i>	<i>reagalis</i>
<i>rústico</i>	<i>rusticus</i>
<i>seglar</i>	<i>saecularis</i>
<i>spiritual</i>	<i>spiritualis</i>

Tabulka 3.4. Španělská adjektiva z latinských přídavných jmen.

Zmíněné procesy, které probíhaly ve vývoji latinského jazyka a později kastilského, platí i pro aktuální španělštinu a přípony, které jsou uvedené v kapitole Desubstantivizace. Některé tvary v latině ani neexistovaly a vytvořily se již čistě románským vývojem. Např. *angelical*, *candéal*, *cavallar* (-*ar* je alomorf -*al*), *mundanal*, *umanal*. V jazyce se začaly používat až v pozdější době. Na konci 13. století se objevují první záznamy adjektiv *matrimonial*, *umanal* a *mundanal*. Na začátku 14. století sledujeme první užití *divinal*. Adjektivum *angelical* nemělo žádné stopy také až do poloviny 14. století. *Marital* je zaznamenáno až v roce 1427 a o pár let později *municipal*. Jako poslední příklad slouží poměrně moderní a vědecké adjektivum *dental*, které se objevuje v poslední dekádě 15. století. Castaño píše, že tyto záznamy jsou důkazem, že přídavná jména končící na -*al* se postupně přidávala vlivem kulturního vývoje či rekuperace. Pro mluvčí bylo vytvoření s příponou -*al* tím nejvíce produktivním.

V Mluvnici současné španělštiny (Čermák, Zavadil, 2010: 178), autoři uvádí další příklady adjektiv z latiny, dále upozorňují, že se používají pouze knižně či odborně (jak již bylo řečeno). Tento původ lze pozorovat na fonetické skladbě – adjektivum se nepodobá podstatnému jménu ve španělštině, jehož relaci vyjadřuje, ale má latinské původní slovo³ (Tabulka 3.5.).

jméno	adjektivum	jméno v latině
<i>caballo</i>	<i>ecuestre</i>	<i>equus</i>
<i>ciudad</i>	<i>urbano</i>	<i>urbs</i>
<i>corazón</i>	<i>cardíaco</i>	<i>cor</i>

³ Latinské překlady čerpány ze slovníku: KÁBRT, Jan a kol. *Latinsko-český slovník*. Praha : Leda, 2000.

<i>hermano</i>	<i>fraternal</i>	<i>frater</i>
<i>hijo</i>	<i>filial</i>	<i>filius</i>
<i>hierro</i>	<i>férreo</i>	<i>ferrum</i>
<i>leche</i>	<i>lácteo</i>	<i>lac</i>
<i>oro</i>	<i>áureo</i>	<i>aurum</i>
<i>río</i>	<i>fluvial</i>	<i>fluvius/flumen</i>

Tabulka 3.5. Španělská adjektiva z latinských kořenů.

Místo těchto tvarů je běžné v mluvené řeči používat předložku *de* se jménem, které vyjadřuje relaci a modifikuje první jméno.

3.2. Syntaktické a sémantické vlastnosti

Kvalitativní adjektiva obsahují i adjektiva relačně kvalitativní a kvaziadjektiva (Čermák Zavadil, 2010: 179). První skupina vzniká desubstantivizací, což je stejný proces jako u relačních adjektiv. Jejich význam se dá definovat jako „*mající něco*“, „*patřící k něčemu*“, což někdy může mylně vést k domněnce, že se jedná o adjektivum relační. Kvaziadjektiva pak stojí mezi relačně kvalitativními a substantivy. Někteří autoři považují relační adjektiva za kvaziadjektiva a nerozlišují je - např. Demonte, která je nazývá *pseudo-adjetivos* (1995: 150). Vlastnosti typické pro kvalitativní adjektiva byly již uvedené v kapitole věnované klasifikaci adjektiv. Tato kapitola se bude zabývat tím, jaké charakteristiky mají relační adjektiva.

Abad Pastor (2003: 77-80) ve své práci shrnuje odlišnosti kvalitativních a relačních adjektiv na lexikální či sémantické a syntaktické úrovni.

Jeden z hlavních rozdílů spočívá ve schopnosti tvořit predikát. Nespočet relačních adjektiv nemůže být predikátem: *lechera producción – *la producción es lechera, educación infantil – la educación es infantil**. Zatímco např. u vyjádření barvy (kvalitativní adjektivum) to lze bez problému: *diccionario azul – el diccionario es azul*. Nicméně existuje řada relačních adjektiv, která mohou zastávat roli predikátu: *comedia musical – la comedia es musical, conflicto ideológico – el conflicto es ideológico*. Co je příčinou, že některá relační adjektiva mohou být někdy predikátem? Abad Pastor hledá odpověď ve jménu, které relační adjektivum modifikuje. Buď je podmětem vzhledem k relačnímu adjektivu nebo není. V případech, kdy to lze, je jméno většinou nějaký objekt (*comedia*) nebo deverbální objekt (*conflicto*) a adjektiva relační tak fungují jako predikáty charakterizační, klasifikační – mají rysy specifikačních adjektiv, stojí v postpozici a jejich podmět je jméno, které modifikují. Nicméně toto pravidlo neplatí pro všechny případy.

Abad Pastor se opírá o teorii *Qualia* (Pustojevsky, 1991) pocházející z generativní, komputační gramatiky. Ten říká, že struktura *qualia* klasifikuje role slov. Na základě konkrétní role je snazší porozumět danému slovu v daném kontextu. Rozlišuj *rol*:

„

1. *konstituční: vztah mezi objektem a jeho částmi*
2. *formální: soustřeďuje se na to, co odlišuje objekt od jiných oblastí*
3. *télickou: cíl a funkce objektu*
4. *agentivní: okolnosti, které podmiňují původ a existenci objektu*

„[4]

Příklady adjektiv v těchto rolí a možnost utváření predikátu:

”

1. *rol konstituční: Revista mensual – La revista es mensual.*
2. *rol formální: Paseo marítimo – *El paseo es marítimo.*
3. *rol télická: Talento músico – *El talento es musical.*
4. *rol agentivní: Cerámica artesanal – La cerámica es artesanal.*

„[5]

Práce Malé (2015: 64-68) shrnuje tuto i další teorie, a vymezuje tak hranice, kdy se může relační adjektivum použít jako verbonominální predikát:

”

1. *funkce klasifikační či charakterizační (rol konstituční a agentivní)*
2. *verbonominální konstrukce (se sponovým slovesem) je rema nebo má kontrastní význam*
3. *jedná se o adjektivum „intersectivo“ vzhledem k substantivu, které rozvíjí*
4. *verbonominální konstrukce s relačními adjektivy se tvoří pouze za pomoci slovesa ser*

„[6]

Z posledního bodu je jasné, že relační adjektiva se nikdy nepojí se slovesem *estar*. Ke třetímu bodu – adjetivos *intersectivos*, jinak řečeno taky *absolutos*, *extensionales*, definují

⁴ Pustojevsky (1991), s. 418-420:

„constitutivo: representa la relación entre un objeto y sus partes

formal: se refiere a lo que distingue el objeto de otros dominios

télico: atañe a la finalidad y función del objeto

agentivo: refleja los factores que condicionan el origen y existencia del objeto“

⁵ Malá (2015), s. 67-68.

⁶ Tamtéž, s. 68:

„1. si su función es caracterizadora o clasificadora (selecciona el rol constitutivo o agentivo)

2. si la oración copulativa tiene valor contrastivo o remático

3. solo si el adjetivo tiene valor intersectivo con respecto al sustantivo que acompaña

4. las oraciones copulativas con los adjetivos relacionales solo se construyen con el verbo ser“

absolutně určité substantivum nebo třídu entit, vycházejí z obecných jmen. Nikdy nestojí před podstatným jménem (antepozice). Většinou se jedná o názvy barev nebo tvarů. Opačný druh jsou *adjetivos relativos, intensionales, subsectivos* (např. *viejo*) – relativní k něčemu, porovnávající s něčím, které mohou i nemusí stát v antepozici (Demonte, 1999: 186-187).

Abad Pastor (2003: 77) dále uvádí, že relační adjektiva nemohou vstupovat do binárních systémů a protikladných vztahů, jako např. *la política cultural – *la política acultural* oproti *el hijo alto – el hijo bajo*. Výzkum Malé (2015: 68-71) uvádí, že relační adjektiva umožňují protiklady kulturního charakteru, jako např. *urbano – rural, humano – divino*, ale nikdy se nejedná o přímou antonymii jako u kvalitativních. Také mohou vytvořit protikladný význam prostřednictvím předpony; *humano – inhumano*. Obdobně jako tomu dochází u kvalitativních adjektiv; *fiel – infiel*, ale nejedná se o stejnou polaritu. Navíc se většinou relační adjektivum stává po tomto procesu kvalitativním. Co se týče synonymních výrazů, objevují se velmi zřídka, existuje jen pár dobletů: *conflictual – conflictivo, evaluativo – evaluador, inerdisciplinar – interdisciplinario*. Nicméně nelze s jistotou říct, že by byla stoprocentně synonyma vzhledem ke kontextu a pragmatickým okolnostem.

Dalším charakterizačním rysem je stupňování; *El sabor de esta fruta es más dulce que la de anterior*. Ale **El sabor muy mineral* zní agramaticky. Pokud se před relačním adjektivem objeví stupňovací adverbium, jedná se o srovnání ve smyslu přiměřenosti a způsobivosti (*adecución, idoneidad*) vzhledem k dané třídě, dále vyjadřuje prototypickou vlastnost, a adjektivum se tak mění na kvalitativní. Např. *un estilo muy alemano* již nereferuje přímo k německé národnosti či původu, ale jedná se spíše o typičnost (*típicidad*) z daného místa, vlastnosti, které pochází z Německa a jsou v této oblasti stereotypické.

3.3. Klasifikačně relační adjektiva v českém jazyce

Relační adjektiva vznikají v češtině stejně jako ve španělštině z jiných slovních druhů. Jedná se buď o substantiva, slovesa (nebo dějová substantiva), jiná adjektiva či adverbia, příp. předložkové pády substantiv.

Nový encyklopedický slovník češtiny (Rusínová, 2017) shrnuje nejčastější sufixy pro desubstantivní adjektiva na základě rozdělení typu relace (posesivity, vztahu). Druhově posesivní adjektivum využilo sufixy *-í* z názvu zvířat, dále *-sk(-ý)*, s variantami *-k(-ý)*, *-ovsk(-ý)*, *-ick(-ý)* z názvu osob. Relační adjektiva vyjadřující relaci k místu se formovala pomocí sufixů *-n(-í)*, *-sk(-ý)*, *-k(-ý)*, *-ck(-ý)*, *-nsk(-ý)*, z konkrétních či obecných jmen vyjadřující místo, lokaci. Adjektiva, která označují původ látky a vznikla z názvů materiálů či hmot, mají sufixy *-ov(-ý)*, *-ěn(-ý)/-en(-ý)* a *-n(-ý)*. Dále jsou relační adjektiva vyjádřena spíše kontextem (viz níže, Štícha, 1995: 225–235), kdy se jedná o nspecifikovanou relaci k substanci. Ty se tvoří pomocí sufixů *-ov(-ý)*, *-n(-í)/-ovn(-í)* a *-n(-ý)* (Tabulka 3.6.)

z názvu zvířat	<i>-í</i>	<i>kuřecí</i>
z názvu osob	<i>-sk(-ý)</i>	<i>teroristický</i>
z názvu místa, lokace	<i>-n(-í)</i> , <i>-sk(-ý)</i> , <i>-k(-ý)</i> , <i>-ck(-ý)</i> , <i>-nsk(-ý)</i> .	<i>podzemní, severský, anglický</i>
z názvu materiálu či hmot	<i>-ov(-ý)</i> , <i>-ěn(-ý)/-en(-ý)</i> , <i>-n(-ý)</i>	<i>naftový, měděný, ovocný</i>
nspecifikovaná relace	<i>-ov(-ý)</i> , <i>-n(-í)/-ovn(-í)</i> , <i>-n(-ý)</i>	<i>fotbalový, hudební,</i> <i>bílkovinný</i>

Tabulka 3.6. Tvoření českých relačních adjektiv.

Hlavní role klasifikačně relačního adjektiva spočívá ve vyjádření vztahu ke jménu, z něhož jsou odvozena. V českém jazyce se již od počátku historického lingvistického vývoje relace mezi dvěma objekty či substancemi vyjadřuje dvěma způsoby (Štícha, 1995):

- a) Spojením nominativu substantiva určovaného a jiného pádu dalšího substantiva určujícího (nejčastěji v genitivu) – *dům babičky, cesta lesem*
- b) Spojením substantiva a desubstantivního adjektiva – *lesní cesta*⁷

První se definuje jako základní, druhý jako odvozený. Oba dva způsoby se v českém jazyce vyskytují četně a prolínají se navzájem. Dochází k situacím, kdy se jeden způsob zamění za

⁷ Tomuto pádovému způsobu by ekvivalentně mohl ve španělštině odpovídat tvar ‚substantivum + předložka de + substantivum‘, příp. tvar s jinou předložkou. Nicméně jednou z hypotéz pro tuto práci je, že mnoho českých relačních adjektiv se do španělského jazyka překládá také pomocí předložkové vazby, z důvodu neexistujícího nebo nepoužívaného španělského adjektiva. Výzkum hypotézy je předložen v praktické části této práce.

druhý, a to buď tak, že dominuje (tzv. preferenční výraz), anebo je dle jazykové normy jako jediný možný (gramaticky korektní). Ve staré češtině z 14. a 15. století se objevují desubstantivní tvary, která se v dnešní moderní češtině již nedají použít, a mohou znít, jak popisuje Štícha, „až směšně“ – např. **tání ledné místo tání ledu*. Do současného jazyka neproniklo v tomto spojení relační adjektivum – např. **tání ledové* ani **lední*, ale relace se v tomto spojení vyjadřuje prostřednictvím druhého substantiva.

Existuje řada faktorů, které ovlivňují, zda mluvčí češtiny použije adjektivum relační, nebo pádový způsob:

a) Obsahová determinace druhová, nebo prostá. Druhová determinace charakterizuje specifický druh, který se nějakým způsobem projevuje (např. tvarem, barvou). Prostá determinace naproti tomu vyjadřuje aktuální platný vztah, ale ne trvalou vlastnost, zároveň se neklasifikuje druh (*Tabulka 3.7.*)

<i>pivní sklenice</i>	<i>sklenice na mléko</i>
druhová determinace	prostá determinace

Tabulka 3.7. Druhová x prostá determinace.

b) Příznak vztahu mezi skutečnostmi – elementární, nebo složitý (*Tabulka 3.8.*)

<i>ropný průmysl</i>	<i>těžba ropy</i>
složitý vztah	elementární vztah

Tabulka 3.8. Složitý x elementární vztah.

c) Aktuální členění věty a sdělný důraz – na určovaném substantivu, nebo na určujícím substantivním atributu (*Tabulka 3.9.*)

<i>Arbesova romaneta</i> ⁸	<i>román od Arbesa</i>
důraz na substantivu	důraz na atributu

Tabulka 3.9. Důraz na substantivu x atributu.

Štícha zmiňuje, že desubstantivní relační adjektiva namísto substantivního přívlastku se vyskytují zejména v literárních a publicistických textech⁹. Hlavním důvodem je to, že autoři popisují aktuální znalosti světa, které vyžadují odbornou terminologii ze specifické oblasti¹⁰. Příp. jsou tato adjektiva součástí nějakého slangu či novinářského žargonu. Dále prezentuje

⁸ Zde se v češtině jedná spíše o posesivní adjektivum, než klasifikačně relační.

⁹ Štícha vychází ze studie Aloise Jedličky: JEDLIČKA, Alois. Kořeny a rozvoj konfrontačního studia češtiny a slovenštiny in *Slavica Pragensia XXV*, Praha : UK Praha, 1985, s. 11–23.

¹⁰ Zde se může vypořádat jistá paralela se španělskou gramatikou. V kapitole o španělských relačních adjektivech bylo zmíněno, že Mluvnice současné španělštiny uvádí, že relační adjektiva (ne tak častá ve španělském jazyce) se používají hlavně v odborných či literárních textech.

příklady, v nichž existuje pro poměrně významově jednoduché, ale neobvyklé adjektivum ekvivalent substantivní vazby:

„přežívali na střechách domů i v stromových korunách“ (KLÍMA, Jan. *Láska a smetl*.

Praha : Academia, 2013) → stromové koruny = koruny stromů

„Němci však oznámili ještě tvrdší mírové podmínky“ (MFD 7. 11. 1992) → mírové podmínky = podmínky (pro) uzavření míru

Nicméně dále znázorňuje komplexnější adjektiva, která vyjadřují složitější determinační vztahy a nemusí být z kontextu ihned jasná:

„Strojvedoucí se vrátili na hranici mzdového rozumu“ (titulek MFD 1. 4. 1993) → význam - rozum vzhledem k požadavkům na růst mezd

Důležitou skutečností u tohoto příkladu je, že význam obsahu substantiva (*rozum*) se přímo týká obsahu substantiva, ze kterého bylo vytvořeno desubstantivní adjektivum, doslova tedy „*rozum týkající se mzdy či mezd*“. Kontextový význam u relačních adjektiv se v jiných případech neodvozuje od substantivního základu, z jehož je adjektivum odvozené, ale z přímého spojení adjektiva a substantiva, které rozvíjí – *rozvojová pomoc* ve smyslu pomoc rozvojovým zemím nebo *zubní prevence* ve smyslu prevence proti zubnímu kazu. Někdy je kontext natolik vzdálený, že působí jako metafora – *masné šoky*, *benzinové čekání*.

Šícha celou studii shrnuje tak, že vývoj relačních adjektiv je obvyklá jazyková dovednost v češtině. Jedná se o skupinu lexikálně velmi různorodou a bohatou. V publicistických, odborných textech se objevuje stále více nových spojení z důvodu neustálého vývoje, společenské obměny a moderní doby. Slova, jako jsou např. *jaderný*, *ekologický*, *počítačový*, vznikla přirozeným jazykovým vývojem reagující na mimojazykovou skutečnost. Mluvčí je schopen většinou kontext správně identifikovat díky vlastní zkušenosti a nabytým vědomostem, nicméně v některých případech může v procesu identifikace váhat a „*kalkulovat s pravděpodobností kolem padesáti procent*“.

3.4. Lexikálně-sémantické třídy

Jelikož relační adjektiva vyjadřují objektivní vztah a vyžadují znalost odborného či aktuálního kontextu, vyskytují se prakticky ve všech oblastech v mimojazykové realitě a rozdělení do lexikálně-sémantických tříd nemá jasné pravidlo. Jen pro příklad, u kvalitativních adjektiv takové rozdělení existuje, např. Deskriptivní gramatika (Demonte, 1999: 174-182) uvádí přímo lexikální třídy – adjektiva vyjadřující¹¹:

1. dimenzi (*dimensión*) – *largo, corto*
2. rychlost (*velocidad*) – *rápido, lento*
3. fyzickou vlastnost (*propiedad física*) – *redondo, dulce*
4. barvu a tvar (*color, forma*) – *negro*
5. hodnocení (*valoración*) – *excelente*
6. věk (*edad*) – *nuevo*
7. schopnosti, vlastnosti a predispozice člověka (*aptitudes y predisposiciones del humano*) – *emotivo, inteligente*

Demonte (1999: 160-166) nastiňuje i lexikálně-sémantické rozdělení u adjektiv relačních. Nicméně komentuje již probádaný jev – adjektiva relační nepopisují existující objekt a nedávají mu subjektivní příznak (tak, jako adjektiva kvalitativní), nýbrž nový objekt vytváří a přiřazují mu tak novou kategorii. Zmiňuje i dvojznačnost relačních adjektiv, kdy se stávají spíše kvalitativními adjektivy s obsahem evaluativním (viz výraz *polysémické lexémy* v Mluvnici současné španělštiny). Aby vzniknul nějaký systém, který dokáže adjektiva relační rozdělit do lexikálně-sémantických tříd, je potřeba se zaměřit na různé funkce těchto adjektiv, a podle toho je klasifikovat¹²:

1. adjektiva, která zastupují kanonickou gramatickou funkci jména (nominalizace) – *decisión comunitaria* → *decisión de la comunidad* → *la comunidad decide*
2. adjektiva, která zastupují pomocný pád v nějakém významu (příčiny, účelu, instrumentál, posesivum) – *energía eólica* → *energía producida por el viento*

¹¹ Demonte vychází z klasifikace Dixona (1977): DIXON, R. M.V. Where have all adjectives gone? In *Where have all adjectives gone? And Other Essays in Semantics and Syntax*. Mouton : La Haya, 1982, str. 1 – 62.

¹² Demonte vychází ze studie Ingeho Bartninga: BARTNING, Inge. *Remarques sur la syntaxe et la sémantique des pseudo-adjectifs dénominaux en français*. Estocolmo : Almqvist&Wiksell, 1980. Původní členění je od autora Levi z roku 1974 (bližší určení bibliografie nenalezeno).

3. adjektiva, která mají svůj význam začleněný ve jménu ve smyslu část/celek, nádoba/obsah a dají se nahradit předložkou de (v některých případech ani adjektivum neexistuje, jako např. de madera) – *enfermedad cardiovascular*

Z tohoto rozdělení vznikají ještě další podtřídy:

- a. adjektiva v roli konatele (agens) – *comentario editorial* → *comentario del editor*
- b. adjektiva v roli subjektu, který něco prožívá nebo se mu něco děje – *sufrimiento materno* → *sufrimiento del madre*
- c. adjektiva v roli přímého objektu či recipienta (patiens) – *educación infantil* → *educación de infantes*
- d. adjektiva v roli příslovečného určení místa – *aterrizaje lunar* → *aterrizaje en la Luna*
- e. adjektiva v pádové roli instrumentální – *producción manual* → *producción por medio de las manos*
- f. adjektiva v roli příslovečného určení účelu – *maniobra política* → *con fines a política*
- g. adjektiva v roli příslovečného určení času – *literatura medieval* → *literatura escrita en Edad Media*

Jedná se hlavně o adjektiva deverbativní a desubstantivní v zastupující funkci nominalizace, příslovečného určení či pádu, proto jsou tato rozdělení odvozena hlavně z valenčního rámce dané slovesné entity. Nejedná se o lexikálně-sémantické oblasti jako u adjektiv kvalitativních. Demonte uvádí ještě jednu třídu, která nevychází přímo z valenčního rámce, a tou je třída s významem přivlastňovacím (*avión ministerial* – *avión del ministro*).

V české gramatice lingvisti navrhnou diferenciaci postavenou spíše také na funkci adjektiva, než na přesné lexikální oblasti. Mluvnice češtiny 1 (Dokulil, 1986: 350-351) uvádí dělení relačního příznaku dle vztahu následovně:

”

1. vztah okolnosti (*lesní víla*)
2. vztah podobnosti (*housenkové rypadlo*)
3. vztah částí k celku a naopak (*atomové jádro*)

4. vztah původu (*kamenný schod*)
5. vztah vhodnosti, způsobilosti, funkčního určení, účelu (*minutová ručička*)
6. vztahy určenosti druhem (*psí plemeno*)
7. vztah kvantitou (*tunová zátěž*)
8. vztahy příslušnosti (*podniková chata*)
9. vztah autorství (*básnická prvotina*)
10. vztahy zobrazení (*Nerudův pomník*)
11. vztahy nominace (*Leninova ulice*)

”

Na základě přečtené literatury, výzkumu a praktické zkušenosti je zřejmé, že se adjektiva relační užívají ve všech oblastech mimojazykové reality, kde je potřeba se vyjadřovat objektivně a s relačním příznakem – což může být i v rámci každodenní neformální komunikace, i společně s kvalitativními. Adjektiva relační tak většinou pochází z odborných a specializačních oblastí, spadají do lexika přírodních a humanitních věd, kde dochází naopak k redukci kvalitativních adjektiv z důvodu subjektivity (neznamena to, že se zde v užívání jazyka vůbec neobjevují), např.:

- medicína a přírodní vědy (*muscular, radiado*)
- vzdělání (*educativo*)
- kultura, náboženství, historie, umění, hudba (*teatral, medieval*)
- zeměpis (*fluvial, inglés, saladar*)
- technika, materiály a nástroje (*férreo*)
- administrativa, ekonomie, právo, politika a stát (*estatal, nacional*)
- zemědělství a potraviny (*ovino*)

Jsou adjektiva, která mají všeobecný charakter, pochází např. z časových či jiných kontextů a vyvinula se pouze přirozeným vývojem jazyka, lexikální původ slova se neřadí do konkrétní vědy (*anterior, cotidiano*).

Další lexikální rozdělení by se mohlo zakládat na původu adjektiva, pomohlo by si tedy slovo tvorbou. Jsou adjektiva, která mají relační příznak z:

- a) živých entit a jejich částí
 - osoby (*terrorista*)
 - zvířata (*ovino*)

- mikrosvět (*vírico*)
- části živých entit, těla (*manual, cardíaco*)
- nemoci (*febril*)
- b) neživých entit
 - materiály a látky (*lechero*)
 - přírodní jevy (*acuático*)
 - umístění, lokace (*subterráneo*)
 - objekty (*urbano*)
 - abstraktní jevy (*mortal*)

Opět se jedná o nástin lexikálního rozdělení, které slouží i pro lepší organizaci praktické části s korpusovým výzkumem výskytu a překladu klasifikačně relačních adjektiv.

4. Výběr korpusu

Statistický výzkum se snaží popsat chování daného jevu v populaci na základě výběrového vzorku. V lingvistickém výzkumu této práce jsou populací bilingvní mluvčí španělského a českého jazyka, kteří překládají dané relační adjektivum, případně ho zasazují do jiného kontextu jako adjektivum kvalitativní. Díky novým technologiím je možné zkoumat již většinu lingvistických jevů prostřednictvím korpusové lingvistiky. V korpusu se nachází jak autentické texty z beletrie, tak odborné články, případně i titulky z filmů v elektronické podobě, které mohou v celku sloužit jako adekvátní reprezentativní vzorek mluvčích a jejich mluvy, na jehož základě je možné provádět analýzu.

InterCorp v12

Jedná se o paralelní korpus – „*vícejazyčný korpus, který obsahuje originální texty v jednom jazyce a jejich překlady do jiného jazyka/jazyků*“ – sloužící pro kontrastivní, mezi jazykové srovnání (Chlumská, 2019). Pro výzkum této práce byly vytvořeny české a španělské subkorpusy originálních textů (při tvoření subkorpusu zaškrtnuta podmínka *text.original = Yes*). V tomto korpusu se nacházejí příklady častých, užívaných spojení adjektiv s určitými substantivy, jejich kontext a překlad. Tento výběr dokázal také odkrýt, jestli některé původně relační adjektivum funguje v přeneseném významu jako adjektivum kvalitativní.

Treq

Aplikace (také od Českého národního korpusu), která slouží pro hledání překladových ekvivalentů, nicméně vytvořených automaticky z dat v paralelním korpusu InterCorp v9. V praktické části slouží pro porovnání překladu daného českého relačního adjektiva s papírovým slovníkem. Jak uvádí příručka ČNK: „*Počet výskytů udávaný v rozhraní Treq a KonText se však může lišit – paralelní dotaz najde i konkordance, v nichž potenciální ekvivalent odpovídá jinému slovu.*“ (Škrabal, 2017) Tato část vyžadovala obsáhlé čištění dat, právě z důvodu automatického zarovnání pomocí programu GIZA++.

CORPES XII = El Corpus del Español del Siglo XXI

Španělský korpus, tzv. de *referencia*: „*Un corpus general (llamado de referencia) tiene como propósito básico el de servir para obtener las características globales que presenta una lengua en un momento determinado de su historia. En el caso del español actual, el corpus debe contener textos de todos los tipos y también de todos los países que constituyen el mundo*

hispanico.“ (Real Academia Española, 2020) Obsahuje texty z různých oblastí; beletrie 81 miliónů, odborné 207 miliónů a tisk (včetně blogů), 142 miliónů dokumentů. CORPES pro dané slovo či jev ukazuje i statistiku četnosti jak v časovém horizontu, tak oblastí (Španělsko a americké státy), ale hlavně typologii a tematiku dokumentů (*Tabulka 4.1.*). V praktické části slouží hlavně pro vymezení kontextů adjektiv pocházejících z latiny.

Hlavní rozdělení	Téma	Typologie textu
<i>Fikce</i>	Novela Povídka Divadlo Scénář	Fikce
<i>Non-fikce</i>	Aktuality, volný čas, každodenní život Umění, kultura Sociální vědy, myšlení Věda a technika Politika, ekonomie, právo Zdraví	Akademický text Učebnice Popularizace Biografie Právně-administrativní text Kritika (recenze) Kronika Zprávy Rozhovor Názor Reportáž Jiné

Tabulka 4.1. Kategorie typologie a tematiky textů v CORPES.

5. Výběr adjektiv a metodika

Výběr adjektiv probíhal na základě přečtené odborné literatury a slovníků (viz teoretická část a seznam bibliografie). Adjektiva byla rozdělena celkem do 7 lexikálních skupin:

1. adjektiva odvozená z názvu osob
2. adjektiva odvozená z názvu zvířat a potravin
3. adjektiva odvozená z částí těla, lékařská terminologie
4. adjektiva odvozená z názvu materiálů, technika
5. adjektiva odvozená z uměleckých či společensko-vědních entit
6. adjektiva odvozená ze zeměpisných údajů
7. adjektiva odvozená z názvu abstraktních jevů

V každé skupině se analyzují celkem tři adjektiva, podmínky pro výběr byly následující:

1. alespoň jedno české adjektivum má ekvivalent ve španělštině pouze pomocí předložkové vazby *de* + substantivum
2. další adjektivum má ekvivalent jak předložkovou vazbu, tak jako plnohodnotné španělské relační adjektivum (pocházející z latiny) čí se vyjadřuje prostřednictvím více adjektiv (které se mohou lišit na základě kontextu)
3. zbývající, třetí adjektivum se ve španělštině vyjadřuje hlavně pomocí jednoho relačního adjektiva, případně podmínky uvedené ve druhém bodě

Metodika byla pro každé adjektivum stejná – nejdříve se našel španělský ekvivalent v papírovém česko-španělském slovníku. Dále se hledal ekvivalent pomocí aplikace Treq. Pokud adjektivum vyžaduje hlubší analýzu (jedná se o adjektivum splňující druhou podmínku), najdou se příklady častých spojení v paralelním korpusu InterCorp v12. Posledním krokem bylo nahlídnutí do dat CORPES pro určení kontextu a typologii textů, ve kterém se adjektivum nejčastěji vyskytuje.

Z tohoto pohledu je jasné, že se jedná o výzkum spíše kvalitativní než kvantitativní. Každé adjektivum prošlo poměrně rozsáhlou analýzou ekvivalentu ve španělštině. Výzkum proto nedokáže zodpovědět obecné hypotézy a skutečnosti, které se uvádějí v odborné literatuře, jako např. „Česká relační adjektiva se překládají do španělštiny více pomocí předložkové vazby *de* + substantivum.“ Nebo „Adjektiva z latiny se více objevují v knižních přenesených významech nebo v odborné literatuře.“ Na tyto obecná tvrzení nebylo testováno dostatek vzorků (celkem

21 adjektiv). Všechny výsledky se vztahují k vybranému vzorku adjektiv v této práci a budou komentovány ve shrnutí praktické části.

V praktické části se nachází hodně tabulek z důvodu hloubkové, kvalitativní analýzy pro každé adjektivum zvlášť. Jelikož je na základě dodržování přesné metodiky a pojmenování tabulek očividné, o jaká data se jedná, nejsou očíslovány a neodkazuje se na ně v textu. Zároveň je u zdrojích citací, určených pro zobrazení kontextu daného spojení, uvedeno s.id jako reference pro vyhledání dané citace v korpusu.

6. Analýza vybraných adjektiv

6.1. Vybraná adjektiva z názvu osob

Analýza tří adjektiv; *krejčovský* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*), *mateřský* (ekvivalent ve španělštině – dvě adjektiva z latiny, tři substantiva v roli adjektiva) a *dětský* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, adjektivum z latiny).

krejčovský

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *de costurero, de sastre, de modisto*
2. *tijeras de costura = krejčovské nůžky*
3. (anat.) *músculo sartorio*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
18	39 %	<i>de costura</i>
8	17 %	<i>de sastre</i>
6	13 %	<i>métrica (cinta métrica = krejčovský metr)</i>
5	11 %	<i>sastrería (= krejčovská dílna)</i>
4	9 %	<i>costurero</i>
2	4 %	<i>maniquí (= krejčovská panna)</i>
2	4 %	<i>ropa (taller de ropa = krejčovská dílna)</i>
1	2 %	<i>de modisto</i>
46		

Existují ustálená spojení či slova – *cinta métrica*, *sastrería* a v kontextu *maniquí* (v češtině se pojem *dílna* či *figurína* rozvine relačním adjektivem). Jinak je obvyklé ve španělštině vyjádřit relaci „krejčovský“ pomocí předložky *de* a pojmy *sastre* (*krejčí*), *costurero* (*krejčí, šití*), *modisto* (*návrhář, krejčí*), *costura* (*krejčovství*). Například *cajón de sastre*, *aprendiz de sastre*. Z latiny vzniklo adjektivum *sartorio*, který se ale úzce užívá pouze v odborné, anatomické terminologii pro určení *krejčovského svalu*.

Existují i vyjádření, které poukazují spíše na prototypické vlastnosti krejčího (než relaci), a adjektivum se tak stává kvalitativní – *gesto de sastre, aspecto de sastre (= flaco y alto), virtudes de sastre*:

„*Chaparro se usměje při pomyšlení, že Sandoval a jeho vnímavý duch by určitě ocenili ono sřetězení maličností, díky nimž ho po dvou desítkách let jeho přítel a šéf na nepatrný okamžik vzkřísil a nepřímou mu složil zaslouženou poctu klikatou cestičkou posmrtného ocenění jeho krejčovských kvalit.*“ (SACHERI, Eduardo. *Otázka, kterou má v očích*. Přel. Vladimír Medek. Praha, 2012. ISBN 978-80-87728-00-0. s.id: cs:Sacheri-Otazka:0:298:1)

mateřský

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. (vztahující se k matce) *materno, maternal*
2. (ustálená spojení) *baja por / licencia de maternidad = mateřská dovolená*
3. (pečlivý, obětavý) *maternal*
4. (základový, půdový) *planta madre, célula madre* (biol.), *casa matriz* (ekon.)

Ekvivalenty v Trequ – nevíceslovná spojení:

počet	relativní četnost	pojem
127	74 %	<i>matriz</i>
34	20 %	<i>materno</i>
10	6 %	<i>maternal</i>
171		

Jak píše i česko-španělský slovník, *matriz* se používá v pojmech ekonomicky zaměřených. Ačkoliv se jedná o substantivum, v ustálených případech funguje jako adjektivum a nevyžaduje předložku *de*. Příklady *matriz* v databázi Treq ukazují hlavně právníkové texty z kolekce Acquis, ve spojeních *empresa matriz, compañía matriz* jako *mateřský podnik*. V literárním textu je zachycen pojem *iglesia matriz* jako *mateřský kostel*:

„*Cruje, rechina amenazadoramente la **iglesia matriz** por las contrabocas de sus grietas.*“ (ROA BASTOS. *Yo el supremo*. Bibliotex, 2001. ISBN 84-8130-303-8. s.id: es:RoaBastos-Janejvyssi:0:604:7.) V překladu Josefa Forbelského: „*Sými zejícími puklinami tento **mateřský kostel** výhružně vrže a skřípá.*“ (ROA BASTOS. *Já nejvyšší*. Přel. Josef Forbelský. Praha : Odeon, 1982. s.id: cs:RoaBastos-Janejvyssi:0:613:7.)

Ekvivalenty v Trequ – víceslovná spojení:

Pokud jsou v Trequ povolena víceslovná spojení, vznikne poměrně dost šumů z důvodu nepřesného zarovnání. Nicméně po vyčištění dat nalézáme v textech Evropské parlamentu, kolekce Acquis (právníkové texty) a některých literárních textech ustálená spojení: *permiso de maternidad*, *licencia por maternidad baja por maternidad*, *periodo de maternidad*, případně *periodo de permiso de maternidad* = *mateřská dovolená*, *cargas de maternidad* = *mateřské povinnosti*.

Objevuje se i spojení *protección de la maternidad*:

„*Protección de la maternidad* vigente en Italia resulta, en términos generales, acorde a los nuevos parámetros propuestos en la Directiva, ...“ (ANGELILLI, Roberta, 2020, Brusel. S.id: cs:EUROPARL:ep-10.10.20-007-30701:2:1, div.t xtype: discussions – transcripts.)

V Unamunově díle se objevuje výraz *jugo de la maternidad*, které se v překladu interpretuje jako *mateřské pohnutí*: „*Cítala jsem v sobě mateřské pohnutí, a když jsem se ocitla ve zpovědnici blízko svatého muže, slyšela jsem v jeho odevzdaném šepotu jeho vlastní, nahlas nikdy nevyřčenou zpověď.*“ (UNAMUNO, Miguel de. *Svatý Manuel Dobrotivý, Mučedník*. Přel. Martina Slavinská. L. Marek, 1999. ISBN 80-86263-01-0. s.id: cs:Unamuno-Sv_Manuel_Dobr:0:56:4.)

Použití substantiva *madre* v adjektivním významu: *madre patria* = *mateřská země, vlast*, *diosa madre tierra* = *mateřská bohyně země*, *ansia de madre* = *mateřská úzkost*.

Definice ze slovníku naznačuje, že slovo *maternal* se bude používat i v kontextu, kde funguje spíše jako kvalitativní adjektivum v přeneseném významu. Zato *materno* bude fungovat spíše jako relační adjektivum, který určitý objekt vztahuje přímo k (určité) matce či v souvislosti s entitou matka. Komparace těchto dvou adjektiv probíhala pomocí korpusu InterCorp v12 a CORPES.

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení adjektiv *materno* x *maternal*:

materno	maternal
<i>familia materna</i> = <i>rodina z matčiny strany</i>	<i>dedicación maternal</i> = <i>mateřské odhodlání</i>
<i>lengua materna</i> = <i>mateřský jazyk</i>	<i>expresión maternal</i> = <i>zatvářila se mateřsky, mateřský obrat</i>
<i>placenta materna</i> = <i>mateřská placenta</i>	<i>ternura maternal</i> = <i>mateřská něha</i>
<i>casa materna</i> = <i>matčin dům</i>	<i>loca maternal</i> = <i>potrhla kvůli mateřství</i>
<i>parientes maternos</i> = <i>příbuzní z matčiny strany</i>	<i>instinto maternal</i> = <i>mateřský instinkt</i>

<i>leche materna</i> = mateřské mléko <i>salud materna</i> = zdraví matek <i>amor materno</i> = mateřská láska <i>figura materna</i> = mateřská postava <i>lágrimas maternas</i> = matčiny slzy <i>abuela materna</i> = babička z matčiny strany <i>seno materno</i> = mateřské lůno <i>hogar materno</i> = domov rodičů	<i>amor maternal</i> = mateřská láska <i>vientre maternal</i> = s břichem jak ženská po porodu <i>afecto maternal</i> = mateřská láska <i>estirpe maternal</i> = mateřský ráz <i>maternal autoritarismo</i> = mateřská autoritativnost <i>edad maternal</i> = mateřský věk <i>sabiduría maternal</i> = mateřská moudrost <i>preocupación maternal</i> = mateřská starostlivost
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Analýza CORPES – materno x maternal:

	materno	maternal
Počet dokumentů	2 863	756
Počet případů	6 915	1 099
Normalizovaná frekvence	24,5 případů / mil.	3,9 případů / mil.

Čtyři nejčastější témata a typologie textu – materno:

téma	počet	norm. frekvence
Zdraví	3 265	174,23
Sociální vědy, myšlení	1 182	33,37
Novela (beletrie)	789	14,09
Přírodní věda a technika	427	14,95

typologie textu	počet	norm. frekvence
Akademický text	1 210	55,59
Fikce	1 026	13,13
Popularizace	949	47,19
Zprávy	519	20,61

Čtyři nejčastější témata a typologie textu – maternal:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	416	7,42
Sociální vědy, myšlení	197	5,56
Povídka	95	7,62
Politika, ekonomie, právo	85	1,61

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	560	7,16
Akademický	74	3,40
Popularizace	57	2,83
Reportáž	40	4,13

Závěr ekvivalentu mateřský

Slovník definuje ekvivalent českého slova mateřský v pěti formách (*materno, maternal, de maternidad, madre, matriz*). Analýza pomocí Trequ objevila jako nejčastější formu *matriz*, nejspíše z důvodu početných právnických či politických textů. Tato forma se používá v ustálených spojeních v ekonomickém a právnickém žargonu jako relační adjektivum, stejně tak u formy *madre* byla nalezena spíše fixní, zažitá spojení v přírodní tematice (kromě *ansia de madre*). Porovnání *materno* a *maternal* proběhlo v InterCorp v12 a CORPES, hlavně pro konkretizaci kontextu a určení funkce relační, či kvalitativní. Z výčtu spojení z InterCorp vyplývá, že *maternal* funguje spíše jako kvalitativní adjektivum a *materno* jako relační. *Materno* může definovat i matčinu stranu v určité rodině. Spojení se substantivem *amor* se vyskytlo v obou dvou případech. Zatímco *materno* se vyskytovalo více v textech akademických (ne s tak velkým předstihem), poté ve fikci, u *maternal* převažovala s jasným předstihem fikce, objevuje se zde reportáž, obě dvě adjektiva mají v horních příčkách popularizace. Co se týče tematických okruhů, u *materno* se v horních příčkách objevují odborné texty – zdraví, přírodní vědy, technika, ale také beletristická novela. U *maternal* byla s jasným předstihem novela (beletrie), pod ní se objevuje i povídka, ale také zdraví a sociální vědy, právo a ekonomie jako u *materno*. V beletrii se obecně používá více subjektivních, kvalitativních adjektiv nežli v odborných textech, kde převažují relační adjektiva, proto by tato skutečnost mohla podporovat myšlenku, že *materno* se objevuje více jako relační adjektivum a *maternal* jako kvalitativní. Ve všech statistikách korpusů (Treq, Intercorp v12, CORPES) se *materno* vyskytlo častokrát než *maternal*.

dětský

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. (vztahující se k dítěti) *de niño, infantil, pueril*
2. (med.) *parálisis infantil, pediatra, pediátrico*
3. (spojení) *habitación, cuna, cama infantil*
4. (dětinský, nezralý) *infantil*

Ekvivalenty v Trequ

počet	relativní četnost	pojem
741	66,6 %	<i>infantil</i>

280	25,2 %	<i>de niño</i>
54	4,9 %	<i>de infancia</i>
12	1,1 %	<i>de niñez</i>
11	1,0 %	<i>de bebé</i>
6	0,5 %	<i>pueril</i>
4	0,4 %	<i>de crío</i>
4	0,4 %	<i>de chico</i>
1	0,1 %	<i>incipiente (economía incipiente = dětská ekonomika)</i>
1113		

Z Trequ vychází, že téměř 67 % adjektiv je vyjádřeno pomocí relačního adjektiva *infantil* oproti 33 %, kde se použila vazba s *de* + substantivum. Nicméně tato analýza prezentuje, že v poměrně dosti případech, kdy se v češtině použije relační adjektivum *dětský*, ve španělštině je opsané předložkovou vazbou.

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de niño* x *infantil*:

de niño	infantil
<i>traje de niño = dětské hadříky</i> <i>cochecito de niño = dětský kočárek</i> <i>bicicleta de niño = dětské kolo</i> <i>lágrimas de niño = dětský pláč</i> <i>sueños de niño = dětské sny</i> <i>manita de niño = dětská ručička</i> <i>cosas de niño = dětské krámy</i> <i>alma de niño = dětská duše</i>	<i>sonrisa infantil = dětský úsměv</i> <i>juego infantil = dětská hra</i> <i>cara infantil = dětská tvář</i> <i>caligrafía infantil = dětské písmo</i> <i>institución infantil = dětská zařízení</i> <i>falda infantil = dětská sukně</i> <i>revista infantil = dětský časopis</i> <i>parloteo infantil = dětské žvatláni</i> <i>concurso infantil = dětská soutěž</i> <i>voz infantil = dětský hlas</i> <i>trabajo infantil = dětská práce</i> <i>jornada infantil = Dětský den</i> <i>talla infantil = dětská velikost</i> <i>postura infantil = dětský postoj</i> <i>interés infantil = dětský zájem</i> <i>comportamiento infantil = dětské chování</i>

Z těchto příkladů lze vyzorovat, že adjektivum *infantil* pocházející z latiny se velmi vžilo nejen pro odborné termíny, ale také pro každodenní mluvu a vyjádření relace. Naopak spojení *de niño* se používá spíše pro vyjádření, když nějaký objekt či entita je součástí dítěte, nebo mu patří či se jedná o proces, který zažívá, nicméně v češtině se stále překládá jako *dětský*. *Infantil* se používá i v přeneseném významu jako kvalitativní adjektivum *dětský, nezralý, naivní*.

Analýza CORPES – infantil x de niño:

Analýza v CORPES měla za cíl především výzkum kontextu daných ekvivalentů slova *dětský*, příp. *dětinský*.

Čtyři nejčastější témata a typologie textu – infantil:

téma	počet	norm. frekvence
Sociální vědy, myšlení	4 343	122,63
Zdraví	3 275	174,76
Politika, ekonomie, právo	2 493	47,49

typologie textu	počet	norm. frekvence
Akademický	2 560	117,62
Fikce	2 311	29,57
Zprávy	1 638	65,06
Popularizace	1 436	71,41

Čtyři nejčastější témata a typologie textu – de niño:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	1 158	20,68
Umění, kultura	293	10,16
Povídka	285	22,86
Sociální vědy, myšlení	253	7,14

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	1 574	117,62
Zprávy	97	29,57
Popularizace	79	65,06
Reportáž	76	71,41

Závěr ekvivalentu dětský

Pokud se relační adjektivum z češtiny dá vyjádřit ve španělštině dvojím způsobem (spojení *s de* a relační adjektivum pocházející z latiny), je typické, že latinské adjektivum je v knižním přeneseném významu, anebo patří do odborné terminologie. *Infantil* funguje jako kvalitativní adjektivum v přeneseném významu (viz InterCorp v12 a příklad spojení) a používá se v odborné terminologii (viz analýza kontextu z CORPES). Dle analýz se obecně vyskytuje více než spojení *de niño*, nicméně důvod může být nedostatek textů z každodenního života.

6.2. Vybraná adjektiva z názvu zvířat a potravin

Analýza adjektiv; *ovčí* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, adjektivum z latiny a relační adjektivum), *mléčný* (ekvivalent ve španělštině – adjektivum z latiny, vazba s *de*, relační adjektivum) a *kuřecí* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*).

ovčí

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *ovejuno, ovino*
2. (spojení) *lana, queso, rebano de oveja*
3. *vellón = ovčí vlna*
4. (podobný ovci, povaha) *ovejuno*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
72	71 %	<i>de oveja</i>
20	20 %	<i>ovino</i>
3	3 %	<i>de carnero = beran</i>
2	2 %	<i>ovejuno</i>
2	2 %	<i>caprino</i>
1	1 %	<i>suarda = ovčí vlna</i>
1	1 %	<i>de cordero = jehně, beránek</i>
101		

Treq objevil i spojení, kde se vyskytuje *de cordero* (jehně) a *de carnero* (beran), které se přeložily jako *ovčí*, vzhledem ke kontextu, např.:

„*Sentada en el suelo, sobre un pellejo de carnero, miraba fijamente al cabo, que se había acomodado en una esquina del escritorio.*“ (VARGAS LLOSA, Mario. Lituma en los Andes. 1993. s.id: es:vargasllosa-smrtvandac:0:839:2)

V případě *ovejuno* se našel zajímavý případ z Orwella, u kterého je otázka, jestli nabylo charakter metafory a změnilo se tak ve kvalitativní adjektivum:

„*El odio alcanzó su punto de máxima exaltación. La voz de Goldstein se había convertido en un auténtico **balido ovejuno**. Y su rostro, que había llegado a ser el de una oveja, se transformó en la cara de un soldado de Eurasia, el cual parecía avanzar, enorme y terrible, sobre los espectadores disparando atronadoramente.*“ (ORWELL, George. 1984. Barcelona : Círculo de lectores, 1985. s.id: es:Orwell-1984:0:32:2)

Hledání v InterCorpu v12, které je nastavené na originální španělské texty, našlo velmi málo výsledků (*de oveja* – 12, *ovino* - 8), nejedná se o tak časté adjektivum. *De oveja* modifikovalo podstatná jména jako *lana*, *sebo*, *pulmón*, *campanita*, *piel*, *queso* – objekty v češtině modifikovány přímo relačním adjektivem *ovčí*. *Ovino* se vyskytovalo ve spojení *sector ovino* v textech Evropského parlamentu.

Analýza CORPES – *ovino* x *ovejuno* x *de oveja*:

	ovino	ovejuno	de oveja
Počet dokumentů	331	15	214
Počet případů	726	18	361
Normalizovaná frekvence	2,58 případů / mil.	0,06 případů / mil.	1,28 případů / mil.

Ovino se vyskytovalo nejvíce v textech zaměřený na vědu a techniku (421x, norm. frekvence 14,74), hned za tím politika, ekonomie, právo (116x, 2,20) a zdraví (68x, 3,62). V typologii textu je na první příčce popularizace (104x, 5,17), poté akademický text (78x, 3,58) a zprávy (62, 2,46). Počet nalezených lemmat *ovejuno* byl velmi malý, nicméně převažovala fikce (7x), nejvíce texty v novelách – beletrii (4x) a umění (4x) z důvodu *názvu Fuente Ovejuna*. Nicméně *de oveja* se také nejvíce vyskytovalo v popularizaci (127x, 6,31), ale poté hned nejvíce ve fikci (91x, 1,16). Tematicky nejvíce v aktualitách, volný čas, každodenní život (144x, 4,11) a v novele (61x, 1,08).

Závěr ekvivalentu *ovčí*

Nejedná se o frekventované adjektivum. V Trequ zvítězilo spojení *de oveja* pro vyjádření relace v českém ekvivalentu *ovčí*, ve španělských textech v CORPES bylo hned po *ovino*. Nicméně prostřednictvím analýzy kontextu se zjistilo, že *ovino* se vyskytuje hlavně v odborném kontextu. Pro výzkum *ovejuno* se bohužel nenašla žádná data, v Trequ se našel jeden příklad, který by mohl fungovat v přeneseném významu, což by potvrdilo poslední ekvivalent ze slovníku.

mléčný

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. (vztahující se k mléku) *lácteo*, *de leche*
2. (chem.) *ácido lácteo* = *kyselina mléčná*

3. (biol.) *fermentación láctica* = mléčné kvašení, *glándula mamaria* = mléčná žláza, (astron.) *Vía Láctea* = Mléčná dráha

4. (podobný mléku) *de leche, lácteo, lechoso*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
2385	95 %	<i>lácteo</i>
74	3 %	<i>de leche</i>
21	1 %	<i>lechoso</i>
15	0,8 %	<i>lechero</i>
3	0,1 %	<i>láctico</i>
2	0,1 %	<i>lechería</i>
2500		

Treq ukázal naprosto převahu *lácteo*, ale v této statistice bylo velké množství odborných textů – fikce se objevila až na třetím místě po právnických textech, které měly naprostý předstih (94 % všech výrazů bylo zde) a transkripčních diskuzí z Evropského parlamentu (*producción láctea, dietética láctea, origen lácteo*). Našel se i ekvivalent *láctico*, který nebyl ve slovníku.

Příklad *lechoso* v přeneseném významu: „*Catherine, la hermana, era una mujer esbelta y mundana, de aproximadamente treinta años, pelirroja, con el cabello corto como un bloque pegajoso y el cutis empolvado hasta lograr una blancura lechosa,*“ (FITZGERALD, Francis Scott. *El gran Gatsby*. Barcelona : Círculo de Lectores, 1981. s.id: es:Fitzgerald-VelkyGatsby:0:218:1)

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de leche x lácteo x lechoso*:

de leche	lácteo	lechoso
<i>sorbos de leche</i> = doušky mléka <i>dulce de leche</i> = mléčné zákusky <i>productores de leche</i> = výrobci mléka <i>lágrimas de leche</i> = bělostné slzy <i>laguna de leche</i> = mléčné jezero <i>dientes de leche</i> = mléčné zuby <i>azúcar de leche</i> = mléčný cukr	<i>fondo lácteo</i> = mléčný fond <i>mercado lácteo</i> = mléčné výrobky <i>reguero lácteo</i> = mléčná stružka <i>productos lácteos</i> = mléčné výrobky <i>Vía Láctea</i> = Mléčná dráha <i>ácido lácteo</i> = kyselina mléčná <i>crisis láctea</i> = mléčná krize <i>sector lácteo</i> = mléčný sektor	<i>película lechosa</i> = mléčná mlha <i>palidez lechosa</i> = mléčná bledost <i>luz lechosa</i> = mléčné světlo <i>lechoso líquido</i> = mléčná tekutina <i>baba lechosa</i> = mléčné sliny <i>lechosa neblina</i> = mléčný opar

<i>tubitos de leche = mléčné tubičky</i>		
------------------------------------------	--	--

U *lechosos* se našly spojení, kde adjektivum figuruje jako kvalitativní, většinou v kontextu *bilé, jasné, světlé*. U *lácteo* odborné názvy, ale také spojení z každodenní reality. *De leche* se převážně vyskytovalo ve výrazech běžného použití, ale také v některých spíše odborných (*productos de leche*) a pár knižních (*lágrimas de leche*).

Analýza CORPES – de leche x lácteo x lechoso:

	de leche	lácteo	lechoso
Počet dokumentů	2 453	1 200	271
Počet případů	6 714	2 540	355
Normalizovaná frekvence	23,87 případů / mil.	9,03 případů / mil.	1,26 případů / mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – de leche:

téma	počet	norm. frekvence
Aktuality, volný čas, každodenní život	2340	66,88
Novela (beletrie)	1 101	19,66
Zdraví	982	52,40

typologie textu	počet	norm. frekvence
Popularizace	1797	89,36
Fikce	1540	19,70
Akademický text	534	24,53

Tři nejčastější témata a typologie textu – lácteo:

téma	počet	norm. frekvence
Věda a technika	980	34,32
Zdraví	558	29,77
Politika, ekonomie, právo	551	10,49

*pro porovnání – novela na 4. místě s počtem 142

typologie textu	počet	norm. frekvence
Akademický	579	26,60
Zprávy	313	12,43
Popularizace	251	12,48

*pro porovnání – fikce na 4. místě s počtem 179

Tři nejčastější témata a typologie textu – lechoso:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	225	4,01
Povídka (beletrie)	51	4,09
Věda a technika	28	0,98

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	1797	3,59
Popularizace	1540	1,39
Akademický text	534	0,45

Závěr ekvivalentu mléčný

Ekvivalent relačního adjektiva *mléčný* se dá vyjádřit ve španělštině více formami. Ve španělském korpusu bylo nejčastější vyjádření (z těch tří) *de leche*. Z analýzy vyplynulo, že *lechosos* se používá převážně v kvalitativním kontextu, *lácteo* hlavně v odborných výrazech a kontextech, *de leche* hlavně v každodenním používání, ale také v některých odborných či knižních kontextech.

kuřecí

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. de pollo

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
242	94,5 %	<i>de pollo</i>
13	5 %	<i>de gallina</i>
3	0,5 %	<i>chickenitos</i>
256		

U ekvivalentu *kuřecí* je zřejmá předložková vazba. *De gallina* se vyskytuje hlavně v kontextech spojených se slepicí, nicméně do češtiny přeloženo jako *kuřecí*. Pojem *chickenitos* znamená *kuřecí nugety*, přeloženo ve španělských titulcích amerického filmu.

V CORPES se *de pollo* vyskytlo 2 308x v 1 072 dokumentech, celkem 8,20 případů na milión. Nejvíce v popularizaci (642x, norm. frekvence 31,92) a fikci (563x, 7,20). Tematicky ve volném čase, aktualitách a každodenním životě (1 064x) a poté v novele, beletrii (401x). Je zřejmé, že se vyskytuje napříč všemi oblastmi.

6.3. Vybraná adjektiva z názvu částí těla, lékařská terminologie

Analýza tří adjektiv; *srdeční* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, adjektivum z latiny), *nožní* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*) a *kostní* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, adjektivum z latiny, relační adjektivum).

srdeční

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *cardíaco, del corazón*
2. *precordial = oblast srdce*
3. (anat.) *ventrículo del corazón/cardíaco = srdeční komora, contracción cardíaca = srdeční stah*
4. (citový) *de corazón*
5. (hovor.) *asunto del corazón = srdeční záležitost*
6. (srdečný) *cordial*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
44	52 %	<i>cardíaco</i>
41	48 %	<i>de(l) corazón</i>
85		

Jak naznačuje slovník a Treq, *cardíaco* a *de(l) corazón* se používají rovnocenně v odborných či jiných termínech, a mluvčí si téměř může vybrat, jaký pojem použije. Např. u ve spojení s *ataque* se objevovalo jak adjektivum *cardíaco*, tak předložková vazba *de corazón*.

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de corazón* x *cardíaco* x *cordial*:

de corazón	cardíaco	cordial
<i>operación de corazón = srdeční operace</i>	<i>paciente cardíaco = pacienti se srdečními příhodami</i>	<i>saludo cordial = srdečný pozdrav</i>
<i>ataque de corazón = srdeční záchvat</i>	<i>síncope cardíaco = srdeční záchvat</i>	<i>hombre cordial = srdečný člověk</i>
<i>pulsaciones de corazón = srdeční tep</i>	<i>angustia cardíaca = srdeční slabost</i>	<i>manos cordiales = srdečné gesto</i>
<i>fatiga del corazón = srdeční slabost</i>	<i>masaje cardíaca = srdeční masáž</i>	<i>relaciones cordiales = srdečné vztahy</i>
<i>apuros del corazón = srdeční potíže</i>	<i>tónico cardíaco = srdeční posílení</i>	<i>cordial simpatía = srdečná přízeň</i>

<i>enfermedades del corazón</i> = <i>srdeční choroby</i>	<i>debilidad cardíaca = srdeční slabost</i>	
-------------------------------------------------------------	---------------------------------------------	--

Cordial, relační adjektivum z latiny, se pojí se spojeními jako kvalitativní adjektivum v přeneseném významu, zatímco *cardíaco* převažuje v odborných výrazech, *de corazón* napříč oblastmi a v hovorovém jazyku definuje zdravotní termíny či jiná spojení související se srdcem.

U *cordial* se našel i příklad v komparativním tvaru, což dokazuje jeho kvalitativní charakter:

„*Al otro extremo de la estancia había un reclinatorio bajo un crucifijo de marfil, y un pequeño sofá con dos sillones y una mesita baja donde monseñor Corvo dispensaba recibimientos más cordiales a personas de su aprecio.*“ (PERÉZ-REVERTE, Arturo. *La piel del tambor*. Madrid : Alfaguara, 1997. s.id: es:perezrev-kuze_na_buben:0:708:2)

Analýza CORPES – de corazón x cardíaco x cordial:

	de corazón	cardíaco	cordial
Počet dokumentů	1 268	2 973	1 248
Počet případů	1 591	5 788	1 647
Normalizovaná frekvence	5,65 případů / mil.	20,57 případů / mil.	5,85 případů/mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – de corazón:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	409	7,30
Zdraví	280	14,94
Aktuality, volný čas, každodenní život	195	5,57

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	587	7,51
Zprávy	129	5,12
Popularizace	97	4,82

Tři nejčastější témata a typologie textu – cardíaco:

téma	počet	norm. frekvence
Zdraví	4 114	219,54
Aktuality, volný čas, každodenní život	409	11,69
Věda a technika	113	10,96

typologie textu	počet	norm. frekvence
Zprávy	829	32,92
Akademický	692	13,10
Popularizace	486	24,16

Tři nejčastější témata a typologie textu – *cordial*:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	573	10,23
Politika, ekonomie, právo	272	5,18
Aktuality, volný čas, každodenní život	253	7,14

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	745	9,53
Zprávy	86	3,41
Popularizace	78	3,87

Závěr ekvivalentu srdeční/srdečný

Je zde adjektivum pocházející z latiny *cardiaco*, které převažuje v odborném kontextu, nicméně spojení *de corazón* se objevuje také ve zdravotně zaměřených vyjádřeních. Přenesený význam *srdečný* je vyjádřen pomocí adjektiva *cordial*.

nožní

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *de piel, de la pierna*
2. (tech.) *fredo de pedal* = nožní brzda
3. (anat.) *músculo de la pierna* = nožní sval

Ekvivalenty v Trequ:

četnost	relativní četnost	pojem
4	100 %	<i>de pie</i>

Spojení *de pie* funguje významově i jako *na nohou, vstát, jít po nohách, jít pěšky* apod. Relační adjektivum *nožní* nemá ekvivalent v podobě relačního adjektiva, ale relace se vyjadřuje pomocí předložkové vazby, kromě ustáleného spojení *fredo de pedal*.

kostní

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *óseo, de huesos, huesoso*
2. (anat.) *médula ósea = kostní dřev*
3. (vyrobený z kostí) *de hueso(s), harina de huesos = kostní moučka*
4. (kostěný) *óseo, ososo*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
31	63 %	<i>óseo</i>
17	35 %	<i>de hueso</i>
1	2 %	<i>articulaciones = kostní klouby</i>
49		

Převažovaly spíše texty s odbornými výrazy v databázi Acquis, např. *médula ósea, el aceite se huesos (olej z kostního morku), fragmentos óseos, tuberculosis ósea* apod.

Objevilo se v některých výsledcích z InterCorp v12, že spojení *de hueso* se používá i ve smyslu kostěný, např. *cucharas de hueso*.

Analýza CORPES – de hueso x óseo:

V CORPES se našel ukázkový příklad použití *óseo* v přeneseném významu, jako kvalitativní adjektivum:

„*El palosanto de su estructura había adquirido con el tiempo un aspecto óseo, con grietas oscurecidas que dibujaban la superficie alisada por el viento y el sol y que se había ido aclarando, aclarando, hasta llegar a tener ese color blanco grisáceo tan característico.*“
(HERNÁEZ, Luis. *Levadura y Mostaza*. Asunción : Arandurá, 2001.)

	de hueso	óseo
Počet dokumentů	347	1 267
Počet případů	470	2 591
Normalizovaná frekvence	1,67 případů / mil.	9,21 případů / mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – de hueso:

téma	počet	norm. frekvence
Zdraví	110	5,87
Novela (beletrie)	104	1,85
Věda a technika	77	2,69

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	137	1,75
Popularizace	71	3,53
Zprávy	40	1,58

Tři nejčastější témata a typologie textu – *óseo*:

téma	počet	norm. frekvence
Zdraví	1 749	93,33
Věda a technika	341	11,94
Sociální vědy, myšlení	137	3,86

typologie textu	počet	norm. frekvence
Akademický	384	17,64
Zprávy	330	13,10
Popularizace	276	13,72

Závěr ekvivalentu *kostní*

U medicínských slov převažují zdroje vědecké a odborné, tak, jak ukázal výzkum slova *kostní*. Většinou si ponechávají odborný charakter i v beletrii nebo každodenní mluvě. U latinského *óseo* převažuje tento kontext, zároveň může fungovat i jako kvalitativní adjektivum, v korpusech se vyskytovalo častěji než *de hueso*. Spojení *de hueso* se používá jak odborně, tak pro vyjádření relace *kostní* v beletrii nebo každodenní mluvě.

6.4. Vybraná adjektiva z názvu materiálů, technika

Analýza tří adjektiv; *dřevěný* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*), *železný* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, adjektivum z latiny) a *ohnivý* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, adjektivum z latiny, relační adjektivum).

dřevěný

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *de madera*
2. *dřevěné uhlí = carbón vegetal*
3. (přen. ztuhlý, nešikovný) *entumecido, rígido*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
1 238	97 %	<i>de madera</i>
35	3 %	<i>de palo</i>
1 273		

U ekvivalentu *dřevěný* existuje pouze předložková vazba, ať už *de madera* (přímo ze dřeva) nebo *de palo* (klacek, tyč), které také vyjadřuje *dřevěný*. V češtině existuje přenesený význam *dřevo*, *dřevěný* ve smyslu *ztuhlý nebo nešikovný*, ale ve španělštině, dle slovníku, se tento význam vyjádří jinak.

železný

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. (obsahující železo, ze železa) *de hierro, férreo*
2. (geol.) *mineral de hierro = železná ruda, metales ferrosos = železné kovy*
3. (hist.) *doncella de hierro = železná panna*
4. (přen.) *salud de hierro = železné zdraví, nervios de acero = železné nervy*
5. (hist.) *Edad del Hierro*
6. (chem.) *ferroso = železnatý*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
551	77 %	<i>de hierro</i>
100	14 %	<i>Telón de Acero = Železná opona</i>
50	7 %	<i>férreo</i>

3	0,4 %	<i>de fierro</i>
8	1 %	<i>ferroso</i>
712		

Treq objevil ustálené spojení *Telón de Acero*, jinak převládala vazba *de hierro*, příp. *de fierro*. Vyskytovalo se i přídavné jméno *ferroso*, např. *residuos ferrosos*, *metales ferrosos* v textech Acquis. Toto adjektivum se také často do češtiny překládá jako *železnatý* (viz slovník).

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de hierro x férreo*:

de corazón	férreo
<i>rejas de hierro</i> = železná mříž	<i>educación férrea</i> = železná výchova
<i>mano de hierro</i> = železná ruka	<i>mano férrea</i> = železná ruka
<i>el gallo de hierro</i> = železný kohout	<i>disciplina férrea</i> = železná disciplína
<i>cruz de hierro</i> = železný kříž	<i>vía férrea</i> = železná trať
<i>régimen de hierro</i> = železný režim	<i>censura férrea</i> = přísná cenzuramandíbulas <i>férreas</i> = čelisti jako ze železa
<i>barros de hierro</i> = železná mříž	<i>carácter férreo</i> = železný charakter
<i>veletas de hierro</i> = železná korouhve	<i>férrea voluntad</i> = železná vůle
<i>verja de hierro</i> = železná branka	<i>férreo secreto</i> = nezlomné tajemství

U *férreo* se projevil přenesený význam, kdy funguje jako kvalitativní adjektivum, v některých případech se do češtiny nepřekládá jako *železný*, ale jiným adjektivem:

„*Recuerde que Hess es uno de los personajes más herméticos del hitlerismo, que durante décadas de cárcel mantuvo el más férreo secreto sobre sus ideas, sus intenciones y su destino.*“ (SÁBATO, Ernesto. *Abaddón el exterminador*. 1974. s.id: es:sabato-abbadon_zhoubce:0:305:13). V češtině: „*Vzpomeňte si, že Hess je jednou z nejhermetičtějších postav hitlerismu, že zachovával po celá desetiletí svého věznění nezlomné mlčení o svých myšlenkách, úmyslech a o svém osudu.*“ (SÁBATO, Ernesto. *Abaddón zhoubce*. Přel. Anežka Charvátová. Brno : Host, 2002, s.id: cs:sabato-abbadon_zhoubce:0:432:3)

De hierro se projevilo také jako kvalitativní adjektivum, ale i jako adjektivum sloužící pro popis objektů ze železa, v relaci k železu.

Analýza CORPES – *de hierro x férreo*:

	de hierro	férreo
Počet dokumentů	2 657	1 526
Počet případů	5 502	1 942
Normalizovaná frekvence	17,96 případů / mil.	6,20 případů / mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – *de hierro*:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	1 592	28,43
Zdraví	623	33,24
Věda a technika	585	20,49

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	2 116	27,08
Popularizace	482	23,97
Akademický text	327	15,02

Tři nejčastější témata a typologie textu – *férreo*:

téma	počet	norm. frekvence
Politika, ekonomie, právo	504	9,60
Novela (beletrie)	383	6,83
Aktuality, volný čas a každodenní život	303	8,66

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	499	17,64
Zprávy	164	13,10
Akademický text	154	13,72

Závěr ekvivalentu železný

Prakticky se ekvivalent dá vyjádřit *de herreo* a *férreo*. *De hierro* vyšlo v obou statistikách častěji, u *férreo* se prokázal kvalitativní přenesený význam a odborné výrazy, v CORPES se nacházelo hlavně ve fikci. Nicméně i *de hierro* se používá pro odborné výrazy, některé přenesené, ale také pro každodenní použití pro vyjádření *ze železa*. Trošku překvapivější objev je tematika politiky, ekonomie a práva u *férreo*, detailnější náhled objevil výrazy jako je např. *dictadura férrea*, *infraestructura férrea*, *vía férrea*, které souvisejí s fungováním státu,

politickými termíny apod. *Férreo* zde může figurovat jak v přeneseném, tak i klasifikačně relačním významu.

ohnivý

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. (způsobené ohněm) *de fuego, ardiente, ígneo*
2. (bibl.) *lenguas de fuego* = ohnivě jazyky
3. (mytol.) *hombre de fuego* = ohnivý muž
4. (rudé barvy, miner.) *ígneo, ardiente*
5. (opojný, vášnivý) *ardiente, ardoroso, fogoso*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
146	85 %	<i>de fuego</i>
9	5,3 %	<i>fogoso</i>
8	4,7 %	<i>ígneo</i>
8	4,7 %	<i>ardiente</i>
171		

U *ígneo* se našly vědecké výrazy, jako *elemento ígneo*, ale také v přeneseném významu *el verbo ígneo* jako ohnivý výraz:

„...sólo Alarcón Chamiso los reseñó en el *Heraldo Arequipeño*, elogiando, por encima de todo, su calidad musical, ,el misterio silábico que se agazapaba tras el **verbo ígneo** de su autor.“ (BOLAÑO, Roberto. *La literatura nazi en América*. Barcelona : Seix Barral, 2008. s.id: es: Bolano-Nacisticka:0:180:3). „...jen Alarcón Chamiso napsal do *Arequipského herolda* recenzi , kde vychválil zejména hudební kvality veršů , ,slabičné mysterium skryté za **ohnivým výrazem**‘ autora.“ (BOLAÑO, Roberto. *Nacistická literatura v Americe*. Praha : Argo, 2011. s.id: cs: Bolano-Nacisticka:0:180:4).

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de fuego x ardiente x fogoso*:

de fuego	ardiente	fogoso
<i>disco de fuego</i> = ohnivý kotouč <i>río de fuego</i> = ohnivá řeka <i>rayas de fuego</i> = ohnivě pruhy	<i>ardientes historias</i> = žhavé příběhy <i>espíritu ardiente</i> = bojovný duch <i>vaho ardiente</i> = žhavý dech	<i>temperamento fogoso</i> = ohnivý temperament <i>fogoso tribuno</i> = ohnivý tribun

<i>sol de fuego</i> = ohnivý slunce <i>alma de fuego</i> = ohnivá duše <i>lenguas de fuego</i> = ohnivý jazyky <i>Tierra de Fuego</i> = Ohnivá země <i>flor de fuego</i> = rudá květina	<i>gusto ardiente</i> = palčivá chuť <i>mejillas ardientes</i> = horoucí tváře <i>lugar ardiente</i> = žhnoucí místo <i>perfume ardiente</i> = pronikavá vůně <i>ardiente amor</i> = horoucí láska	<i>sentimiento más fogoso</i> = nejvroucnější cit <i>cuñadito tan fogoso</i> = horkokrevný švagříček <i>fogoso Mariano</i> = ohnivý Mariano <i>fogoso monje</i> = hořečný mnich <i>Nelson, más fogoso</i> = Nelson, nejvznětlivější
-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Statistika objevila použití *ardiente* a *fogoso* v přenesených významech, a ukazuje, jak je čeština bohatá, jelikož v překladech se vyskytuje mnoho odlišných slov pro vyjádření souvislosti s teplem, horkem. *De fuego* se objevuje v obecných spojeních „vyrobena z ohně, s ohněm spojené“, ale také v některých přenesených spojeních (*alma de fuego*).

Analýza CORPES – de fuego x ardiente:

	de fuego	ardiente	fogoso
Počet dokumentů	3 415	1 376	338
Počet případů	2 527	2 058	385
Normalizovaná frekvence	18,69 případů / mil.	7,31 případů / mil.	1,36 případů / mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – de fuego:

téma	počet	norm. frekvence
Politika, ekonomie, právo	1 374	26,17
Novela (beletrie)	1 230	21,96
Aktuality, volný čas, každodenní život	804	22,98

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	1 752	22,42
Zprávy	650	25,81
Popularizace	222	11,04

Tři nejčastější témata a typologie textu – ardiente:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	950	16,96
Povídka (beletrie)	307	24,62
Sociální vědy, myšlení	270	7,62

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	1 329	17
Popularizace	81	4,02
Zprávy	61	2,42

Tři nejčastější témata a typologie textu – *fogoso*:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	162	2,89
Sociální vědy, myšlení	53	1,49
Povídka (beletrie)	46	3,69

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	220	2,81
Popularizace	19	0,94
Reportáž	9	0,92

Závěr ekvivalentu ohnivý

Projevila se funkce *ardiente* a *fogoso* jako kvalitativních adjektiv v přeneseném významu ohnivý, nejvíce se v CORPES vyskytují v beletrii. *De fuego* je nejpoužívanější z těchto tří adjektiv a spíše obecně vyjadřuje relaci se substancí *ohněň*, vyskytuje se hodně v politicky a ekonomicky zaměřených textech.

6.5. Vybraná adjektiva z umění a společenských věd

Analýza tří adjektiv; *divadelní* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, relační adjektivum z latiny), *knižní* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*) a *státní* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, relační adjektivum).

divadelní

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *de teatro, teatral*
2. *temporada teatral = divadelní sezóna, espectáculo teatral = divadelní představení, estrella del teatro = divadelní hvězda*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
172	66 %	<i>de teatro</i>
80	31 %	<i>teatral</i>
3	1 %	<i>actuación = divadelní hra</i>
3	1 %	<i>de espectáculo</i>
3	1 %	<i>arte dramático = divadelní škola, věda</i>
261		

Z databáze Treq převažuje spojení *de teatro*, nicméně jsou zde i ustálená spojení (*arte dramático*) ve smyslu *divadelní výchovy, školy či vědy*. V daném kontextu se také *actuación* nebo *de espectáculo* přeložilo jako *divadelní*, např:

„*Lo reconocí en el instante en que le di la mano: era Israel Trujillo, aquel rejero que yo había conocido meses atrás en la casa de su hermano Aba-delio, cronista de espectáculos del Diario de la Marina.*“ (MONTERO, Mayra. *Como un mensajero*. Barcelona : Tusquets, 1998. s.id: es:montero-jako_tvuj_pose:0:884:5)

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de teatro x teatral*:

de teatro	teatral
<i>compañía de teatro = divadelní společnost</i>	<i>calma teatral = divadelní klid</i>
<i>nombre de teatro = divadelní jméno</i>	<i>obra teatral = divadelní hra</i>
<i>empresario de teatro = divadelní podnikatel</i>	<i>voz de estilo teatral = divadelní hlas</i>
	<i>silencio teatral = divadelní odmlky</i>

<i>director de teatro</i> = divadelní ředitel	<i>escena teatral</i> = divadelní výjev
<i>actor de teatro</i> = divadelní herec	<i>efecto teatral</i> = divadelní efekt
<i>decoradora de teatro</i> = divadelní scénografka	<i>gesto teatral</i> = teatrální gesto
<i>aprendiza de teatro</i> = divadelní umění	<i>patetismo teatral</i> = divadelní patos
	<i>teatral figura</i> = teatrální postava
	<i>taller teatral</i> = divadelní dílna

Výsledky ukazují, že *teatral* se používá i jako kvalitativní adjektivum v přeneseném významu (jak bylo předneseno v teoretické části), zatímco *de teatro* převládá ve spojeních, které vyjadřují relaci k divadlu.

Analýza CORPES – de teatro x teatral:

	de teatro	teatral
Počet dokumentů	4 100	4 006
Počet případů	7 974	8 952
Normalizovaná frekvence	28,34 případů / mil.	31,82 případů / mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – de teatro:

téma	počet	norm. frekvence
Umění, kultura	5 429	188,39
Sociální vědy, myšlení	884	24,96
Novela (beletrie)	716	12,78

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	1 190	15,23
Akademický text	753	34,59
Zprávy	742	29,47

Tři nejčastější témata a typologie textu – teatral:

téma	počet	norm. frekvence
Umění, kultura	6 451	223,86
Sociální vědy, myšlení	1 069	30,18
Novela (beletrie)	732	13,07

typologie textu	počet	norm. frekvence
Akademický text	1 448	66,53
Fikce	1 010	12,92
Zprávy	677	26,89

Závěr ekvivalentu divadelní

České adjektivum *divadelní*, kromě pár spojeních, kde se objevují jiná, podobná adjektiva, se vyjadřuje pomocí *teatral* či *de teatro*. U *teatral* se v InterCorp v12 projevil přenesený význam, navíc se ve španělském korpusu vyskytuje více, především v akademických textech. U obou dvou adjektiv se projevil umělecký kontext (viz téma textu), vyskytují se jak v odborných, tak fikčních textech.

knižní

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *de(l) libro(s)*
2. (ling.) *culto* = spisovný, *culto*, *libresco* = knižní výraz
3. *club de lectores* = knižní klub

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
41	84 %	<i>de(l) libro</i>
3	6 %	<i>libresco</i>
2	4 %	<i>editorial</i>
2	4 %	<i>bibliográfico</i>
1	2 %	<i>prejuicios bibliotecarios</i> = knižní předsudky
49		

V některých kontextech se použila i adjektiva *libresco*, *bibliográfico* či *editorial*, ale převažovala předložková vazba *de(l) libro*.

„La tradición de estas aceitunas es tan importante que son innumerables **las referencias bibliográficas**, algunas de más un siglo de antigüedad, sobre el cuidado extremo con que los habitantes de la zona siempre trataron sus olivares y realizaron la preparación de estas aceitunas de conserva.“ (Acquis, ttxtype: legal texts, s.id: es:ACQUIS:jrc52005XC1119_01:55:1)

státní

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *estatal, del Estado*
2. *národní = nacional, státem spravované = público*
3. *presupuesto nacional = státní rozpočet, státní škola = escuela pública*

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
5 343	62 %	<i>estatal</i>
1 329	15 %	<i>nacional</i>
1 085	13 %	<i>de E/estado</i>
7 12	8 %	<i>público</i>
67	1 %	<i>gubernamental</i>
51	1 %	<i>de gobierno</i>
8 592		

Výsledky korespondují s ekvivalenty ze slovníku, nicméně v některých kontextech se objevuje i překlad státní jako *gubernamental, de gobierno (vládní, vláda)*. Kontexty se liší – buď se entity týkají přímo *státu (estatal, de estado)*, nebo hlavně národu ve spojení se státem, (*nacional*), případně spíše veřejných věcí (*público*), ale neplatí to pro všechny případy, jak ukazuje další analýza spojení v InterCorp v12, protože i formou *de estado, estatal* se vyjadřují kontexty spojené s národem, veřejnými věcmi apod.

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de E/estado x estatal x nacional x público*:

de estado	estatal	nacional	público
<i>golpe de estado = státní převrat</i> <i>secretario de Estado = státní tajemník</i> <i>funcionario de estado = vládní činitel</i> <i>secreto de estado = státní tajemství</i> <i>razón de estado = státní zájem</i> <i>ayudas de estado = státní podpory</i> <i>terrorismo de estado = státní terorismus</i>	<i>universidad estatal = státní univerzita</i> <i>vigor estatal = státní síla</i> <i>ámbitos estatales = státní orgány</i> <i>unificación estatal = státní unifikace</i> <i>elecciones estatales = státní volby</i> <i>policia estatal = státní policie</i> <i>parque estatal = přírodní rezervace</i>	<i>pasatiempo nacional = národní kratochvíle</i> <i>presupuesto nacional = národní rozpočet</i> <i>himno nacional = státní hymna</i> <i>intereses nacionales = národní zájmy</i> <i>fondos nacionales = národní prostředky</i>	<i>sector público = veřejný sektor</i> <i>reuniones públicas = veřejné schůze</i> <i>telefonos públicos = veřejné telefony</i> <i>opinión pública = veřejné mínění</i> <i>organismo público = veřejný orgán</i>

V *de estado* se vykytují i spojení, které se do českého jazyka nepřeloží prostřednictvím relačního adjektiva, ale neshodného přívlastku:

„*Ninguno se atrevió a desafiar la mirada del jefe de Estado, depositaron sus armas en el patio y salieron en fila, con la cabeza gacha.*“ (ALLENDE, Isabel. *Casa de los espíritus*. 1982. s.id: es:allende-dum_duchu:0:1628:2). „*Nikdo se neodvážil podívat se hlavě státu do očí, všichni na dvoře odložili zbraně a se skloněnou hlavou jeden za druhým odešli.*“ (ALLENDE, Isabel. *Dům duchů*. Praha : BB art, 2002. s.id: cs:allende-dum_duchu:0:1626:2).

Analýza CORPES – de estado x estatal:

	de estado	estatal
Počet dokumentů	11 678	10 800
Počet případů	20 718	20 643
Normalizovaná frekvence	73,65 případů / mil.	31,82 případů / mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – de estado:

téma	počet	norm. frekvence
Politika, ekonomie, právo	12 271	233,76
Sociální vědy, myšlení	2 859	80,73
Věda a technika	1 241	43,47

typologie textu	počet	norm. frekvence
Zprávy	3 188	126,63
Akademický text	1 817	83,48
Fikce	1 323	16,93

Tři nejčastější témata a typologie textu – estatal:

téma	počet	norm. frekvence
Politika, ekonomie, právo	10 998	209,51
Sociální vědy, myšlení	2 765	78,07
Věda a technika	2 486	87,08

typologie textu	počet	norm. frekvence
Zprávy	3 278	130,20
Akademický text	3 032	139,31
Popularizace	1 521	75,64

Závěr ekvivalentu státní

Ve španělském korpusu se *de estado a estatal* se vyskytují prakticky ve stejné četnosti, ale normalizovaná frekvence ukazuje více použití *de estado*. Kontextově se vyskytují také téměř totožně, *estatal* se více koncentruje ve zprávách a akademickém textu, *de estado* má větší rozprostřenost v textech, nicméně existuje velké množství spojení, které sice vyjadřují relaci ke státu, ale do českého jazyka se překládají v rámci neshodného přívlatku (*jefe de estado* = *hlava státu*). Státní se mohou překládat i slova *nacional, público, de gobierno*, mohou naznačovat i jiné kontexty (spojené s národem, veřejnými věcmi apod.)

6.6. Vybraná adjektiva ze zeměpisných údajů

Analýza tří adjektiv; *říční* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, relační adjektivum z latiny), *pralesní* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*) a *lesní* (ekvivalent ve španělštině – relační adjektivum).

říční

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *fluvial, de(l) río*
2. (ustálená spojení) *red fluvial* = říční síť, *transporte fluvial* = říční doprava, *arena del río* = říční písek

Ekvivalenty v Trequ:

počet	relativní četnost	pojem
127	51,8 %	<i>fluvial</i>
117	47,8 %	<i>de(l) río</i>
1	0,4 %	<i>vía navegable</i> = říční přeprava
245		

Použití *fluvial* nebo *del río* vypadá vyrovnaně, objevilo se i jedno použití *navegable* ve smyslu říční přepravy.

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de(l) río x fluvial*:

de(l) río	fluvial
<i>rumor de río</i> = šumění řeky	<i>barco fluvial</i> = říční loď
<i>piedras redondas de río</i> = říční oblázky	<i>navegación fluvial</i> = říční paroplavba
<i>piedrecitas del río</i> = říční kamínky	<i>vapor fluvial</i> = říční parník
<i>delfines del río</i> = říční delfíny	<i>transporte fluvial</i> = říční doprava
<i>pez de río</i> = říční ryba	<i>buque fluvial</i> = říční plavba
<i>lomrices de río</i> = říční žížaly	<i>(parecía) un ídolo fluvial</i> = (podobná) říčnímu božstvu
<i>piratas del río</i> = říční piráti	<i>puerto fluvial</i> = říční přístav
	<i>barbas fluviales</i> = záplava vousů
	<i>autoterrestre fluvial</i> = říční obrana

Výsledky naznačují, že oba dva ekvivalenty se používají podobně, není nutná odbornost textu. Nicméně *fluvial* se objevilo i jako kvalitativní adjektivum v přeneseném význam: „...*los fieles bohemios de siempre: el pintor Romero de Torres, Valle-Inclán con sus barbas fluviales, un periodista conocido como el Caballero Audaz...*“ (MORO, Javier. *Pasión india*. Barcelona : Seix Barral, 2005. s.id: es:Moro-Indicka:0:82:7) Český překlad: „...*a věrní stáli bohémové: malíř Romero de Torres, Valle - Inclán se záplavou vousů, novinář známý jako Odvážný rytíř...*“ (MORO, Javier. *Indická princezna. Skutečný příběh španělské tanečnice, která se vdala za maháradžu*. Přel. Marie Jungmannová. Praha : Ikar, 2009. s.id: cs:Moro-Indicka:0:82:7)

Či: „*La miró de frente con los cinco sentidos para fijarla en su memoria como era en aquel instante: parecía un ídolo fluvial, impávida dentro del vestido negro, con los ojos de culebra y la rosa en la oreja.*“ (GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *El amor en los tiempos de cólera*. 1985. s.id: es:Garcia_Marquez-Laska:0:47) V českém překladu: „*Zpřímá se na ni zahleděl všemi smysly, aby si tuto ženu vtiskl do paměti takovou, jaká v té chvíli byla: seděla před ním, neochvějná v krunýři černých šatů, s očima užovky a s růží za uchem, podobná říčnímu božstvu.*“ (GARCÍA MARQUÉZ, Gabriel. *Láska za časů cholery*. Praha : Odeon, 2003. s.id: cs:GarciaMarquez-Laska:0:47:2)

Analýza CORPES – de(l) río x fluvial:

	de(l) río	fluvial
Počet dokumentů	1 032	778
Počet případů	1 456	1 549
Normalizovaná frekvence	5,17 případů / mil.	5,50 případů / mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – de(l) río:

téma	počet	norm. frekvence
Aktuality, volný čas, každodenní život	394	11,26
Věda a technika	282	9,87
Politika, ekonomie, právo	250	4,76

typologie textu	počet	norm. frekvence
Zprávy	260	10,32
Fikce	241	3,08
Akademický text	127	5,83

Tři nejčastější témata a typologie textu – *fluvial*:

téma	počet	norm. frekvence
Věda a technika	694	24,31
Sociální vědy, myšlení	244	6,88
Politika, ekonomie, právo	209	3,98

typologie textu	počet	norm. frekvence
Akademický text	286	13,14
Popularizace	166	8,25
Fikce	124	1,58

Závěr ekvivalentu říční

Španělský ekvivalent českého říční se dá vyjadřovat jak předložkovou vazbou, tak adjektivem z latiny. U *fluvial* se prokázal i přenesený význam, převládá v odborných textech. U *del río* jsou statistiky z CORPES nepřesné, protože existuje mnoho spojení, kde relace vyznačuje vztah s konkrétní řekou, ne ve smyslu adjektiva říční.

pralesní

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. de (la) selva

Ekvivalenty v Trequ:

13	43 %	<i>de selva</i>
6	20 %	<i>selvático</i>
4	13 %	<i>forestal</i>
5	17 %	<i>de(l) bosque</i>
2	7 %	<i>de jungla</i>
30		

Treq objevil i jiné překladové ekvivalenty než pouze *de la selva* ze slovníku. U latinskoamerických autorů (Vargas Llosa, Allende) se objevuje spojení *de bosque, forestal* – v jejich kontextu je geograficky les totožný s pralesem. To samé *de jungla*, jelikož prales je v podstatě džungle (u španělského autora Vila Matas). Významnou skutečností je, že se zde objevují záznamy relačního adjektiva *salvático*, který česko-španělský slovník neuvádí. Např. u Carpentiera:

„...otros se imaginan que tiene varias mujeres en un **selvático gineceo**, y que sus solitarios viajes se deben a la voluntad de que sus amantes no vean otros hombres.“ (CARPENTIER, Alejo. *Los pasos perdidos*. Barcelona : Barral, 1972. s.id: es:Carpentier-Ztracene:0:107:5)
 V překladu: „...jiní si představují, že má v **pralesním harému** několik žen a že cestuje sám jen proto, aby jeho milenky nespátřily jiné muže.“ (CARPENTIER. Alejo. *Ztracené kroky*. Přel. Eduard Hodoušek. Praha : Odeon, 1979. s.id: cs:Carpentier-Ztracene:0:88:5)

lesní

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *forestal*
2. (ustálená spojení) *trompa forestal* = lesní roh, *obrero trabajador forestal* = lesní dělník

Ekvivalenty v Trequ:

550	74,5 %	<i>forestal</i>
139	18,8 %	<i>de bosque</i>
37	5,0 %	<i>de silvicultura</i> = lesní hospodářství, těžba
10	1,4 %	<i>silvestre</i>
2	0,3 %	<i>silvícola</i>
738		

Ačkoliv slovník uvádí pouze relační adjektivum jako ekvivalent, Treq vyhledal i podstatně dost spojení s *de bosque*, které se do češtiny překládají pomocí relačního adjektiva. *De silvicultura* se vyskytovala v databázi textů Acquis, kde se jednalo o lesní hospodářství, těžbu. *Silvícola* taktéž (*sector silvícola* = odvětví lesního hospodářství). *Silvestre* se vyskytovala i beletrii, hlavně ve spojení s *lesním ovocem* (Allende), ale také v jiných kontextech:

„*Ahí estaba la capital del reino, la ciudad silvestre y la central de nuestro juego.*“ (CORTÁZAR, Julio. *Final de juego*. 1956. s.id: es:cortazar-konec_hry:0:238:2) Překlad do češtiny: „*Tam bylo hlavní město království, lesní město a centrum naší hry.*“ (CORTÁZAR, Julio. *Konec hry*. 1956. s.id: es:cortazar-konec_hry:0:238:2).

Analýza CORPES – de(l) bosque x forestal:

	de(l) bosque	forestal
Počet dokumentů	539	1 643
Počet případů	1 104	5 016

Normalizovaná frekvence	3,92 případů / mil.	17,83 případů / mil.
-------------------------	---------------------	----------------------

Tři nejčastější témata a typologie textu – *de(l) bosque*:

téma	počet	norm. frekvence
Věda a technika	802	28,09
Aktuality, volný čas, každodenní život	98	2,80
Novela (beletrie)	59	1,05

typologie textu	počet	norm. frekvence
Akademický text	305	14,01
Popularizace	173	8,60
Fikce	78	0,99

Tři nejčastější témata a typologie textu – *forestal*:

téma	počet	norm. frekvence
Věda a technika	3 093	108,34
Politika, ekonomie, právo	1 108	21,10
Aktuality, volný čas, každodenní život	271	7,74

typologie textu	počet	norm. frekvence
Akademický text	1 699	78,06
Popularizace	549	27,30
Zprávy	460	18,27

Závěr ekvivalentu lesní

Předpokládalo se, že ekvivalent *lesní* nebude vyžadovat hlubší analýzu, ale Treq objevil i celkem časté použití *de bosque*. Kontextové srovnání prozradilo, že *forestal* se používá častěji, nicméně obě dvě spojení fungují v odborném kontextu.

6.7. Vybraná adjektiva z názvu abstraktních jevů

Analýza tří adjektiv; *smrtný* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*, relační adjektivum z latiny), *povahový* (ekvivalent ve španělštině – vazba s *de*) a *emocionální* (ekvivalent ve španělštině – relační adjektivum).

smrtný

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *mortal, de muerte*
2. (náb.) *pecado mortal* = *smrtný hřích*
3. (smrtící) *letal, mortífero*

Ekvivalenty v Trequ:

465	73 %	<i>mortal</i>
112	18 %	<i>muerte</i>
36	6 %	<i>fatal</i>
23	4 %	<i>letal</i>
4	1 %	<i>vital</i>
640		

Adjektivum *smrtný* je poměrně složitý jev, jelikož hranice mezi kvalitativním a relačním adjektivem je tenká. Poukazuje na to i fakt, že existuje slovo *inmortal, nesmrtný*, tudíž tento pojem má přímé antonymum, jednu z hlavních charakteristik kvalitativních adjektiv (viz teoretická část – Klasifikace adjektiv). Nicméně pokud se něco vztahuje objektivně ke smrti, je to potom adjektivum relační.

Analýza InterCorp v12 – příklady spojení *de muerte x mortal*:

de muerte	mortal
<i>certificado muerte</i> = úmrtní list	<i>sustancia mortal</i> = smrtící látka
<i>frío de muerte</i> = příšerná zima	<i>enfermedad mortal</i> = smrtelné onemocnění
<i>silencio de muerte</i> = mrtvolné ticho	<i>cansancio mortal</i> = smrtelná únava
<i>vértigo de muerte</i> = smrtelná závrať	<i>trago mortal</i> = smrtácký doušek
<i>la pena de muerte</i> = trest smrti	<i>improvisación mortal</i> = smrtelná improvizace
<i>lecho de muerte</i> = smrtelná lož	<i>golpe mortal</i> = smrtící rána
<i>disgusto de muerte</i> = smrtelná nechut'	<i>peligro mortal</i> = smrtící nebezpečí
<i>tromba de muerte</i> = smrtonosný uragán	<i>odio mortal</i> = smrtelná zášť

Příklad použití kvalitativního adjektiva:

„*Había bebido tanto, que sus recuerdos de aquel encuentro fueron siempre muy confusos, pero no olvidó nunca el trago mortal que le ofreció Pedro Vicario.*“ (GARCÍA MARQUÉZ, Gabriel. *Crónica de una muerte anunciada*. 1981. s.id: es:Garcia_Marquez-kronika:0:168:2)
Překlad do češtiny: „*Pil předtím tolik, že jeho vzpomínky na toto setkání byly vždycky velice matné, ale nikdy nezapomněl na smrtácký doušek, který mu nabídl Pedro Vicario.*“ (GARCÍA MARQUÉZ, Gabriel. *Kronika ohlášené smrti*. Přel. Eduard Holoušek. Praha : Odeon, 2005. s.id: cs:Garcia_Marquez-kronika:0:169:2)

Analýza CORPES – de muerte x mortal:

	de muerte	mortal
Počet dokumentů	4 668	2 237
Počet případů	7 584	2 983
Normalizovaná frekvence	26,96 případů / mil.	10,60 případů / mil.

Tři nejčastější témata a typologie textu – de muerte:

téma	počet	norm. frekvence
Zdraví	1 830	97,65
Novela (beletrie)	1 499	26,77
Politika, ekonomie, právo	1 384	26,36

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	2 124	27,18
Akademický text	639	29,36
Zprávy	636	25,26

Tři nejčastější témata a typologie textu – mortal:

téma	počet	norm. frekvence
Novela (beletrie)	819	14,62
Zdraví	495	26,41
Sociální vědy, myšlení	386	10,89

typologie textu	počet	norm. frekvence
Fikce	1 125	14,39
Zprávy	231	9,17
Popularizace	137	6,81

Závěr ekvivalentu smrtelný

Jak již bylo řečeno, pomezí kvalitativní, či relační adjektivum je poměrně tenké. *De muerte* se nacházelo poměrně více, jak ve fikci, tak ve zdravotně-zaměřených textech. U *mortal* převažovala fikce.

povahový

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *de carácter, de caracteres*
2. *rasgos de carácter = povahový rys, semejanza de caracteres = povahová podobnost*

Ekvivalenty v Trequ:

15	100 %	<i>de carácter</i>
----	-------	--------------------

Nepříliš frekventované adjektivum, které ale španělština neumí vyjádřit jinak než předložkovou vazbou. Pro termín povahu se používá i *cualidad*, někdy přeloženo jako spojení *povahový rys*.

emocionální

Ekvivalenty v česko-španělském slovníku:

1. *emocional*
2. *actitud emocional = emocionální jednání*

Ekvivalenty v Trequ:

113	86 %	<i>emocional</i>
19	14 %	<i>emotivo</i>
132		

Adjektivum, které se vyjadřuje relačním adjektivem i ve španělštině (ačkoliv *emoción* = *emoce* v jazyce existuje), je také na pomezí relačního a kvalitativního adjektiva. Užívá se spíše jako kvalitativní, ale existují spojení, hlavně u pojmů z psychologie, medicíny a jiných příbuzných věd, kde se adjektivum může určit jako relační, protože vyjadřuje relaci k emoční stránce či k emočnímu stavu člověka:

„*Tratamiento de las **neurastenias** del tejido muscular, nervioso y **emocional**.*“ (MARSÉ, Juan. *Caligrafía de los sueños*. Barcelona : Lumen, 2011. s.id: es:Marse-Kaligrafie:0:600:3)

„*Nacemos determinados por una serie de condicionantes, materiales y **emocionales**.*“ (ETXEBARRIA, Lucia. *Beatriz y los cuerpos celestes*. Madrid : Ediciones Destino, 2002. s.id: es:Etxebarria-Beatriz:0:1087:1)

Příklad jako kvalitativní adjektivum:

„*Su **discurso emocional** causa un impacto muy favorable en sus diputados, que constatan que Sonia es capaz de coger el toro por los cuernos en un tema tan delicado como el de Bofors.*“ (MORO, Javier. *El sari rojo*. Barcelona : Seix Barral, 2009. s.id: es:Moro-Cervene_sari:0:1872:7) Překlad: „*Její **emocionální** projev má velmi příznivý dopad na poslance její strany, kteří konstatují, že Sonia dokáže popadnout býka za rohy v tak ožehavém tématu jako Bofors.*“ (MORO, Javier. *Červené sári*. Přel. Marie Jungmannová. Praha : Ikar, 2010. s.id: cs:Moro-Cervene_sari:0:1871:7)

Závěr

Tato bakalářská práce slouží jako teoretický a praktický základ v oblasti klasifikačně relačních adjektiv. V teoretické části se vymezil pojem adjektivum jako slovní druh, který modifikuje substantivum a na základě tohoto vztahu má vlastní mluvnické kategorie. Pojetí adjektiv se komparuje s českou lingvistikou, kde se vyskytují různé typy skloňování, jelikož se na rozdíl od španělštiny jedná o flektivní jazyk, a další důležitou mluvnickou kategorií je pád. Druhou oblastí byla klasifikace adjektiv, pro tuto práci zásadní. Adjektiva se dají klasifikovat na základě obsahu a sémantického užívání, a vzniká tak opozice relačního a kvalitativního adjektiva. Hlavním rozdílem je subjektivní, či objektivní obsah daného adjektiva, dále operabilnost daných adjektiv (antonyma, synonyma, komparativy, superlativy). Kvaziadjektiva a relačně kvalitativní adjektiva stojí na hranici tohoto vymezení. Druhé rozdělení staví spíše na syntaktické funkci, pragmatických okolností a postoji mluvčího, vzniká tak rozdělení na explikativní a specifikativní adjektiva, případně restriktivní a nerestriktivní.

V poslední kapitole teoretické části se již detailně rozebírají klasifikačně relační adjektiva desubstantivní. Slovtvorba u relačních desubstantivních adjektiv spočívá v připojení přípony k danému substantivu, a dává tak za vznik relačnímu adjektivu. Velké množství relačních adjektiv ve španělštině vzniklo přímo z latiny, ať už přímo z latinského jména, nebo modifikací latinského přídavného jména. Co se týče syntaktických vlastností relačních adjektiv, pouze některá se mohou objevovat ve větě jako nominální část verbonominálního přísudku (rol agentivní a konstituční), ale nikdy ne se slovesem *estar*. V sémantickém výzkumu bylo zjištěno, že některá relační adjektiva působí dojemem, že mají antonyma, ale nejedná se o antonymum v pravém slova smyslu, jako mají adjektiva kvalitativní. Zároveň není možné stupňování. V poslední části je snaha o klasifikaci relačních adjektiv. Ta již byla vymezena několika autory na základě syntaktické funkce, kterou adjektiva mohou vyjadřovat. Jelikož se jedná o adjektiva, která popisují objektivní mimojazykovou skutečnost, vyskytují se prakticky ve všech oblastech. Další rozdělení může být určeno na základě slovtvorby.

V praktické části byla provedena analýza 21 adjektiv. Jak bylo popsáno v metodice, na základě těchto výsledků nelze odvozovat obecná tvrzení pro srovnání tohoto jevu v češtině a španělštině. Nicméně ve výběrovém vzorku lze vyvodit, že:

1. V každé lexikální oblasti se našlo české relační adjektivum, které se ve španělštině překládá pouze předložkovou vazbou a relační adjektivum neexistuje, nebo se prakticky nepoužívá (*kuřecí, povahový, dřevěný, krejčovský*).

2. U relačních adjektiv ve španělštině se našla spojení, která vyjadřovala přenesený význam a adjektivum zde fungovalo jako kvalitativní, u předložkových vazeb méně (*mateřský, dětský/dětinský, železný, srdečný*).

3. Vybraná adjektiva pocházející z latiny se častěji vyskytují v odborných termínech spíše než v běžné řeči (*férreo, óseo, cardíaco, lácteo, fluvial, forestal*), zatímco předložková vazba ve spojeních v mluveném projevu, ale i v odborné literatuře.

4. Některá adjektiva mají více ekvivalentů (např. *státní*), jejichž použití závisí na daném kontextu.

5. Pokud se adjektivum chovalo jako kvalitativní, našlo se i v komparativních tvarech, předložková vazba nikoliv.

Praktická část, která se zakládá na teoretickém bádání, si kladla za cíl přispět k lepšímu porozumění rozdílů pojetí relačních adjektiv a vyjádření relace v obou dvou jazycích. Vědět, že se relační adjektivum v češtině musí, nebo dá vyjádřit předložkovou vazbou ve španělštině je zásadní. Zároveň i znalost přenesených významů daných adjektiv je pro porozumění projevu nezbytné. V odborných textech je zase nutné vědět o relačních adjektivech pocházejících z latiny. Závěry z analýzy vybraných adjektiv mohou sloužit jako podklad pro studium tohoto jevu v translatoologii nebo automatickém zpracování textu, ať už se jedná o překlad nebo oblast korpusové lingvistiky.

Resumé

Tato bakalářská práce se teoreticky i prakticky věnuje oblasti klasifikačně relačních adjektiv. Teoretický výzkum má tři části. První část popisuje adjektiva obecně, jejich roli v jazyku a morfologické vlastnosti v souvislosti s rodem a číslem. V druhé části se práce zaměřuje na španělskou klasifikaci adjektiv, která je pro praktickou část zásadní. V klasifikaci se srovnávají dvě studie, starší (Llorach) a moderní (Mluvnice současné španělštiny) a vymezují se dvě oblasti pojetí – dle významu (obsahu) a dle syntaktické funkce. Zároveň se krátce zmiňuje i systém české klasifikace, který je, v termínech obsahu a syntaktické funkce, v podstatě stejný. V těchto prvních dvou částí byly využity hlavně prameny oficiálních mluvnic a gramatik.

Třetí část je zaměřena již pouze na relační adjektiva, s důrazem na desubstantivní klasifikačně relační adjektiva, a pracuje hlavně s publikacemi lingvistů, kteří se tomuto tématu věnují, či věnovali. Nejdříve se zaměřuje na slootovorbou ze substantiv a dále na historický vývoj relačních adjektiv pod vlivem latiny. Poté prezentuje sémantické a syntaktické vlastnosti či pravidla, založená na různých lingvistických studiích včetně generativní gramatiky, která mohou odlišovat relační adjektiva od kvalitativních. V neposlední řadě je zmíněno několik studií o slootovorbě a výskytu relačních adjektiv v české gramatice. Poslední kapitola této části se zaměřuje na rozdělení relačních adjektiv do lexikálně-sémantických tříd, na jehož základu pak staví rozdělení výzkumu v praktické části.

Praktická část pracuje s paralelním korpusem InterCorp v12, aplikací ekvivalentů Treq a španělským korpusem CORPES od RAE. Jedná se o výzkum kvalitativní, ve kterém je hloubkově analyzováno 21 vybraných adjektiv, rozdělených po třech do sedmi lexikálních skupin. Hlavním cílem praktické části bylo zjistit a ověřit španělské ekvivalenty relačních adjektiv a zároveň také použití v přeneseném významu. Z důvodu malé velikosti vzorku není možné vyvozovat obecná tvrzení pro oba dva jazyky. Nicméně se ve výběrovém vzorku dají vyvodit skutečnosti, které jsou shrnuty v závěru. Provedená analýza by měla přispět k pochopení rozdílů mezi oběma jazyky pro vyjádření relace, a může mít praktické využití v translatoologii nebo v automatickém zpracování textu ať už pro překlad, či korpusové vyhledávání.

Resumen en español

Este trabajo se dedica teóricamente y prácticamente al área de los adjetivos relacionales. La investigación teórica tiene tres partes. La primera describe los adjetivos en el sentido general, su papel en el lenguaje y las características morfológicas en cuanto al género y número. En la segunda parte se estudia la clasificación de los adjetivos, que es fundamental para la parte práctica. Se comparan dos estudios, el anterior (Llorach) contra el moderno (Mluvnické současně španělštiny). Los adjetivos se clasifican mediante dos conceptos – uno es contenido y otro la función sintáctica. También se describe el sistema de la clasificación checa. Las fuentes bibliográficas de la primera parte son manuales y gramáticas.

La tercera parte se dedica especialmente a los adjetivos relacionales, con énfasis a los adjetivos desustantivos y trabaja con las publicaciones de los autores que se dedican a este tema. En primer lugar, se estudia la derivación de los nombres y después el desarrollo histórico con la influencia de latín. Se presentan también las características semánticas o sintácticas que pueden distinguir los adjetivos relacionales de los cualitativos. Hay también una parte sobre la formación de los adjetivos y contexto semántico en el checo. La última parte propone una división de los adjetivos relacionales a los grupos semántico-léxicos y sirve para la mejor organización de la parte práctica.

La investigación práctica trabaja con el corpus paralelo InterCorp v12, la aplicación de los equivalentes Treq y el corpus español CORPES de RAE. Se trata de una investigación cualitativa, de análisis de 21 adjetivos elegidos y divididos por tres a siete grupos léxicos. El objetivo principal es identificar los equivalentes españoles y también investigar el uso libresco en sentido figurado. Como el número de los ejemplos seleccionados no es alto, no es posible tomar conclusiones generales para las dos lenguas. Sin embargo, se pueden identificar realidades que están concluidos en la conclusión. El análisis podría contribuir a la comprensión de las diferencias entre las dos lenguas en cuanto a la expresión de la relación y podría tener el uso práctico en el campo de traductología o procesamiento automático de los textos, por ejemplo, en la traducción o corpus.

Seznam bibliografie

- ABAD PASTOR, Raquel (2003). Relaciones entre el léxico y la sintaxis. Los adjetivos relacionales. *Interlingüística*, núm. 14, s. 77–90. ISSN 1134-8941. [online] [cit. 2020-03-20] Dostupné z: <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=918534>>.
- ALARCO LLORACH, Emilio (1994). *Gramática de la lengua española*. Madrid : Espasa Calpe, s. 78-83.
- BARTOŠ, Lubomír (1978). Notas a la clasificación del adjetivo. *Estudios ofrecidos a Emilio Alarcos Llorach*, vol. 2, s. 45-60.
- BARTNING, Inge (1980). *Remarques sur la syntaxe et la sémantique des pseudo-adjectifs dénominaux en français*. Estocolmo : Almqvist&Wiksell.
- ČERMÁK, Petr – ZAVADIL, Bohumil (2010). *Mluvnice současné španělštiny (Lingvisticky interpretační přístup)*. Praha : Nakladatelství Karolinum, s. 177-179, 186-187, 444-445. ISBN 978-80-246-1641-4.
- ČERMÁK, Petr – ZAVADIL, Bohumil (2019). *Sintaxis del español actual*. Praha : Nakladatelství Karolinum, s. 170-179. ISBN 978-80-246-4320-5.
- DEMONTE, Violeta (1999). El adjetivo: Clases y uso. La posición del adjetivo en el sintagma nominal. In *Gramática descriptiva de la lengua española. Volumen 1: Sintaxis básica de las clases de palabras*, Madrid : Espasa Calpe, S.A., s. 129–217.
- DIXON, R. M.V. Where have all adjectives gone? In *Where have all adjectives gone? And Other Essays in Semantics and Syntax*. Mouton : La Haya, 1982, str. 1 – 62.
- DOKULIL, Miloš (1986). *Mluvnice češtiny 1*. Praha : Academia, s. 350-351.
- CHLUMSKÁ, Lucie (2019). Paralelní korpus. In *Wiki – Český národní korpus*. [online] [cit. 2020-04-20] Dostupné z: <<https://wiki.korpus.cz/doku.php/pojmy:paralelni>>
- KOMÁREK, Miroslav (1986). *Mluvnice češtiny 2. Tvarosloví*. 1. vyd. Praha : Academia, s. 67–70.
- KOVAŘÍKOVÁ, Dominika (2010). Podstatná jména (adjektiva). In *Mluvnice současné češtiny 1. Jak se píše a jak se mluví*. Praha : Nakladatelství Karolinum, s. 196-205. ISBN 978-80-246-1743-5.
- MALÁ, Milada (2015). *La clasificación de los adjetivos en relacionales y calificativos y su aplicación a los deonomásticos de persona*. Disertační práce. Vedoucí práce Petr Stehlík. Brno : Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. [online]. [cit. 2020-02-15]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/18xu5/?id=216271>>.
- PUSTEJOVSKY, James (1991). The Generative Lexicon. *Computational Linguistics*, vol. 17, núm. 4, s. 406-441.
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (2020). CORPES XXI. [online] [cit. 2020-04-20] Dostupné z: <<https://www.rae.es/recursos/banco-de-datos/corpes-xxi>>
- RUSÍNOVÁ, Zdenka (2017). Desubstantivní adjektivum relační. *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <<https://www.czechency.org/slovník/DESUBSTANTIVN%C3%8D%20ADJEKTIVUM%20RELA%C4%8CN%C3%8D>>.

SERADILLA CASTAÑO, Ana María (2009). Los adjetivos relacionales desde una perspectiva diacrónica: características morfológicas, sintácticas y semánticas. *Zeitschrift für Romanische Philologie*, vol. 125, núm. 2, s. 197–242. [online]. [cit. 2020-03-12]. Dostupné z: <<https://repositorio.uam.es/handle/10486/668095>>.

ŠKRABAL, Michal (2017). Treq. In *Wiki – Český národní korpus*. [online] [cit. 2020-04-20] Dostupné z: <[https://wiki.korpus.cz/doku.php/manualy:treq?s\[\]=treq](https://wiki.korpus.cz/doku.php/manualy:treq?s[]=treq)>

ŠTÍCHA, František (1995). Desubstantivní adjektivní přívlastek v současné spisovné češtině. *Naše řeč*, roč. 78, č. 5, s. 225 – 235. [online]. [cit. 2020-04-02]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7266#_ftnref14>.

Korpusy

ČERMÁK, Petr – VAVŘÍN, Martin. *Korpus InterCorp – španělština, verze 12 z 12. 12. 2019*. Praha : Ústav Českého národního korpusu FF UK, 2019. [online]. Dostupné z: <<http://www.korpus.cz>>.

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Banco de datos (CORPES XXI). *Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES)*. [online]. Dostupné z: <<http://www.rae.es>>.

ROSEN, Alexandr – VAVŘÍN, Martin – ZASINA, Adrian Jan. *Korpus InterCorp – čeština, verze 12 z 12*. Praha : Ústav Českého národního korpusu FF UK, 2019. [online]. Dostupné z: <<http://www.korpus.cz>>.

VAVŘÍN, Martin – ROSEN, Alexandr. *Treq – databáze překladových ekvivalentů*. Praha : FF UK, 2015. [online]. Dostupné z: <<http://treq.korpus.cz>>.

Slovníky

KÁBRT, Jan a kol. aut. *Latinsko-český slovník*. Praha : Leda, 2000.

Španělsko-český a česko-španělský slovník. 1. vyd. Brno : Lingea, 2009.

Prameny pro příklady jevů v teoretické části a v korpusovém výzkumu

Acquis, txttype: legal texts, s.id: es:ACQUIS:jrc52005XC1119_01:55:1

ALLENDE, Isabel. *Casa de los espíritus*. 1982. s.id: es:allende-dum_duchu:0:1628:2

ALLENDE, Isabel. *Dům duchů*. Praha : BB art, 2002. s.id: cs:allende-dum_duchu:0:1626:2

ANGELILLI, Roberta, 2020, Brusel. S.id: cs:EUROPARL:ep-10.10.20-007-30701:2:1, div.txttype: discussions – transcripts

BOLAÑO, Roberto. *La literatura nazi en América*. Barcelona : Seix Barral, 2008. s.id: es:Bolano-Nacisticka:0:180:3

BOLAÑO, Roberto. *Nacistická literatura v Americe*. Přel. Anežka Charvátová. Praha : Argo, 2011. s.id: cs:Bolano-Nacisticka:0:180:4

CARPENTIER, Alejo. *Los pasos perdidos*. Barcelona : Barral, 1972. s.id: es:Carpentier-Ztracene:0:107:5

CARPENTIER, Alejo. *Ztracené kroky*. Přel. Eduard Hodoušek. Praha : Odeon, 1979. s.id: cs:Carpentier-Ztracene:0:88:5

CORTÁZAR, Julio. *Final de juego*. 1956. s.id: es:cortazar-konec_hry:0:238:2

- CORTÁZAR, Julio. *Konec hry*. 1956. s.id: es:cortazar-konec_hry:0:238:2
- ETXEBARRIA, Lucia. *Beatriz y los cuerpos celestes*. Madrid : Ediciones Destino, 2002. s.id: es:Etxebarria-Beatriz:0:1087:1
- FITZGERALD, Francis Scott. *El gran Gatsby*. Barcelona : Círculo de Lectores, 1981. s.id: es:Fitzgerald-VelkyGatsby:0:218:1
- GARCÍA MARQUÉZ, Gabriel. *Crónica de una muerte anunciada*. 1981. s.id: es:Garcia_Marquez-kronika:0:168:2
- GARCÍA MARQUÉZ, Gabriel. *Kronika ohlášené smrti*. Přel. Eduard Holoušek. Praha : Odeon, 2005. s.id: cs:Garcia_Marquez-kronika:0:169:2
- GARCÍA MÁRQUEZ, Gabriel. *El amor en los tiempos de cólera*. 1985. s.id: es:Garcia_Marquez-Laska:0:47
- GARCÍA MARQUÉZ, Gabriel. *Láska za časů cholery*. Praha : Odeon, 2003. s.id: cs:GarciaMarquez-Laska:0:47:2
- HERNÁEZ, Luis. *Levadura y Mostaza*. Asunción : Arandurã, 2001.
- KLÍMA, Jan. *Láska a smetí*. Praha : Academia, 2013.
- Mladá Fronta Dnes*.
- 7. 11. 1992
 - 1. 4. 1993
- MARSÉ, Juan. *Caligrafía de los sueños*. Barcelona : Lumen, 2011. s.id: es:Marse-Kaligrafie:0:600:3
- MONTERO, Mayra. *Como un mensajero*. Barcelona : Tusquets, 1998. s.id: es:montero-jako_tvuj_pose:0:884:5
- MORO, Javier. *El sari rojo*. Barcelona : Seix Barral, 2009. s.id: es:Moro-Cervene_sari:0:1872:7
- MORO, Javier. *Červené sári*. Přel Marie Jungmannová. Praha : Ikar, 2010. s.id: cs:Moro-Cervene_sari:0:1871:7
- MORO, Javier. *Pasión india*. Barcelona : Seix Barral, 2005. s.id: es:Moro-Indicka:0:82:7
- MORO, Javier. *Indická princezna. Skutečný příběh španělské tanečnice, která se vdala za maháradžu*. Přel. Marie Jungmannová. Praha : Ikar, 2009. s.id: cs:Moro-Indicka:0:82:7
- ORWELL, George. *1984*. Barcelona : Círculo de lectores, 1985. s.id: es:Orwell-1984:0:32:2
- PERÉZ-REVERTE, Arturo. *La piel del tambor*. Madrid : Alfaguara, 1997. s.id: es:perezrevkuze_na_buben:0:708:2
- ROA BASTOS. *Yo el supremo*. Bibliotex, 2001. ISBN 84-8130-303-8. s.id: es:RoaBastos-Janejvyssi:0:604:7.)
- ROA BASTOS. *Já nejvyšší*. Přel. Josef Forbelský. Praha : Odeon, 1982. s.id: cs:RoaBastos-Janejvyssi:0:613:7

SÁBATO, Ernesto. *Abaddón el exterminador*. 1974. s.id: es:sabato-
abbadon_zhoubce:0:305:13

SÁBATO, Ernesto. *Abaddón zhoubce*. Přel. Anežka Charvátová. Brno : Host, 2002, s.id:
cs:sabato-abbadon_zhoubce:0:432:3

SACHERI, Eduardo. *Otázka, kterou má v očích*. Přel. Vladimír Medek. Praha, 2012. ISBN
978-80-87728-00-0. s.id: cs:Sacheri-Otazka:0:298:1

UNAMUNO, Miguel de. *Svatý Manuel Dobrotivý, Mučedník*. Přel. Martina Slavinská. L.
Marek, 1999. ISBN 80-86263-01-0. s.id: cs:Unamuno-Sv_Manuel_Dobr:0:56:4.

VARGAS LLOSA, Mario. *Lituma en los Andes*. 1993. s.id: es:vargasllosa-
smrtvandac:0:839:2